

המשכיל

maskil

■ Z obsahu

Rút, královna čistého srdce
Zakladatelka rodu Davidova 2

Kauza Wonka
Ostuda dvou režimů 4

Marshallův plán 10

■ Krátce

V březnu 1990 vydal Pavlův spoluvězeň toto svědectví: „Dověděl jsem, i za cenu svého života, že Pavel Wonka byl v Hradci králové mučen a ubit k smrti. Viděl jsem, když mne vedli od zubaře, jak ho vyvedli z cely, svlékli do naha a pověsili na katr. Měl chodidla asi deset centimetrů nad zemí. Bylo tam pět bachařů a ve vědru s vodou měli připravených pět pendreků. V cele jsme pak slyšeli, jak ho řezali tak dlouho, že už nemohl ani sfpát...“

Milan Kalina

Tradiční „halachická“ definice židovského statutu není jediná možná. V nejméně jednom ohledu se dřívější biblické chápání židovské identity liší od pozdějšího rabínského pohledu. V moderní době dochází někdy ke konfliktům mezi rabínskou definicí a obecným chápáním, které se snaží zohledňovat izraelský Nejvyšší soud při výkladu „Práva návratu“. Podobně se i liberální judaismus, ač v zásadě následující rabínskou tradici, kloní k tomu, že v některých ohledech je potřeba přijmout jinou politiku.

Rabín John D. Rayner

Ajatolláh Chomejní, Ahmadínežádův velký vzor, byl již ve 30. letech infikován antisemitismem nacistů. Po roce 1963 nejenže poznal mobilizující význam antisemitismu v boji proti šáhovi, ale také ho využil. „Vím, že nechcete, aby Irán ležel pod botami Židů,“ volal 13. dubna 1963 na své stoupence. Ještě téhož roku napadl přímo šáha jako zakukleného Žida, jednjícího podle příkazů Izraele. Ohlas byl obrovský. Chomejní našel téma své kampaně.

Mathias Küntzel

Hrob krále Heroda nalezen

RÚT, KRÁLOVNA ČISTÉHO SRDCE

zakladatelka rodu Davidova

Ve středu 23. a ve čtvrtek 24. května (6.–7. sivanu) slavíme svátek Šavuot. Neodmyslitelnou součástí jeho oslavy je také čtení svitku – knihy Rút v synagogách. Kniha Rút je bezesporu jedním z velice emotivních děl starověké židovské literatury.

Jedná se o příběh začínající rodinnou tragédií, který postupně krystalizuje v idylický příběh plný lásky a milosrdenství. Historický rámeček tohoto příběhu tvoří období Soudců, tedy 12.–11. století př.o.l., avšak již úvodní slova, jimiž kniha začíná, „*Vajhi bijmej šfot ha-šoftim – Za dnu, kdy soudili soudcové...*“ nenechá nikoho na pochybách, že se zde hovoří o dávné minulosti. Svitok Rút byl napsán v období 2. Chrámu, pravděpodobně ve 4. století př.o.l. Kniha je velice krátkým, ale kompaktním dílem. Prvních sedm veršů svitku obsáhlo těžké desetileté období, začínající suchem a hladem v Judsku, kdy Elímelech s manželkou Noemi a svými dvěma syny Machlónem a Kiljónem opouští rodný Betlém, aby za Jordánem, na Moábských polích, našli obživu. Krátce nato otec rodiny Elímelech umírá. Jeho dva synové se oženili s Moábkami. Machlón si vzal Rút a Kiljón Orpu. Ani jim se však neštěstí nevyhnulo. Oba bratři předčasně umírají bezdětní. Po deseti letech života v Moábu zůstaly tři nešťastné vdovy – Noemi se dvěma svými snachami.

Proč odešla Elímelechova rodina právě na Moábská pole? Moábcí byli etnicky blízcí biblickým Izraelcům. Tóra o nich hovoří jako o potomcích Lota a jeho prvorozené dcery (Gn 19,31-37). Později se stal Moáb útočištěm Davidovým rodičům, když ho pronásledoval Saul (1S 22,3-4). Z druhé strany jsme svědky nepřátelství mezi Izraelci a Moábcí. Jedním z důvodů vzájemné nevráživosti byly náboženské praktiky Moábců, neomezující se pouze na oběti modlám, ale spojené s nevázanými orgiemi, bohužel někdy přitahujícími Izraelce (Nu 25,1-3 a Sd 10,6). Jak bylo výše zmíněno, Moábcí a Amónci vděčí za svůj původ incestu, a tato skutečnost jistě ovlivnila náš vztah k nim. I to může být jedním z důvodů, proč Tóra říká, že do Hospodinova shromáždění nikdy nevstoupí Amónec nebo Moábec, ani jeho desáté pokolení (Dt 23,3).

Proč Elímelech tak brzy zemřel? Raši nám objasňuje, že to byl trest za to, že v době sucha opustil zemi Izraele a odešel do ciziny, aby nemusel pomáhat chudým. Elímelech byl totiž nejen velkým bohatcem, ale také velkým lakomcem. Poté zemřeli také dva jeho bezdětní

Rút na poli – Hughes Merle, 1876, olej na plátně

synové, k čemuž Raši navíc doplňuje, že ještě před jejich smrtí uhynula jejich stáda velbloudů a skotu. Nezůstal po nich tedy ani majetek, ani pokračovatel rodu. Byl to snad trest za to, že se oženili s Moábkami? Ať byly příčiny skonu Elímelechova a jeho dvou synů jakékoli, jejich odchod z tohoto světa skrýval v sobě počátek nového života člověka, z jehož rodu povstane na konci dní *Mašiach – Hospodinův Pomazaný*, přinášející spásu vyvolenému lidu. Bude zbudován třetí Chrám, Hospodin vzkřísí mrtvé a nastane ničím neomezená Boží vláda na zemi. To však je „hudba budoucnosti“. Nyní zde stojí tři chudé a bezbranné vdovy – Noemi se svými snachami Orpou a Rút. Noemi se dověděla, že Hospodin požehnal její vlasti, že je opět úroda a chce se vrátit domů, do Betléma. Noemi ví, jak těžké je vdovský úděl, zvláště pak chudé vdovy v cizí zemi, proto se snaží přesvědčit své snachy, aby se vrátily ke svým rodičům. Jsou ještě mladé a jistě se najde někdo, za koho se vdají. Třikrát se k nim obrací se slovy „*šovná, šovná benotaj, šovná benotaj – vraťte se, vraťte se mé dcery, vraťte se mé dcery...*“ (1. kap. verše 8, 11 a 12). Toto trojitě Noemino vybídnutí „*vraťte se*“ dalo základ praxi, při níž rabínský soud má potenciálního

konvertitu třikrát během času upozornit na to, aby si svou konverzi rozmyslel a seriózně uvažil, neboť je to krok, který nezvratně změní jeho duchovní i fyzické bytí. Orpa poslechla vybídnutí své tchýně a vrací se zpět ke své rodině, k moábským tradicím a bohům.

Rút však prosí svou tchýni, aby na ni nenařkala, neboť se rozhodla s ní sdílet její úděl: „*Kamkoli půjdeš, půjdu, kdekoli zůstaneš, zůstanu. Tvůj lid bude mým lidem a tvůj Bůh mým Bohem. Kde umřeš ty, umřu i já a tam budu pochována. Ať se mnou Hospodin naloží jakkoli, rozdělí nás od sebe jen smrt*“ (1,16-17).

Tato překrásná slova lásky učinila z Rút první historickou proselytku – *gijoret*, která vešla z čistého srdce pod ochranná křídla Boží imanence. Proto také nazýváme svitek Rút **svitkem konvertitů**.

Ani jeho čtení o svátku Šavuot není náhodné. Tento svátek také nazýváme **svátkem darování Tóry** na hoře Sinaj – **chag matan Tora**. Midraš nám vypráví o tom, že původně chtěl Hospodin darovat Tóru jiným národům. Nejříve ji nabídl synům Ezaua. Jakmile se tito dověděli, že v ní stojí „*nezabiješ*“, odmítli ji. Poté chtěl Všemohoucí darovat Tóru potomkům Izmaele. Jakmile se však tito dověděli, že v ní stojí „*nepokradeš*“, odmítli ji. Teprve nyní se rozhodl Hospodin darovat Tóru synům Izraele. Ti, aniž by se na cokoli ptali, zvolali jako jeden muž: „*Naase venišma – budeme konat a budeme poslušni*.“ Darováním Tóry na hoře Sinaj byla obnovena smlouva, kterou Bůh uzavřel s našimi otci Abrahamem, Izákem a Jákobem. V přijetí Tóry syny Izraele můžeme spatřovat zvláštní druh konverze, která je očistila od duchovního bahna pohanství a rituální nečistoty, do nichž v Egyptě během staletí zabředli.

Vraťme se však k Noemi a moábské Rút. Obě ženy přicházejí do Betléma v době, kdy začíná sklizeň ječmene. Rút šla poté sbírat klasy po žencích a shodou okolností paběrkovala na poli, které patřilo Elímelechovi a Noeminu příbuznému Bóazovi. Rút našla v jeho očích přízeň nejen pro svou krásu a ušlechtilý vzhled, ale především pro své lidské kvality, pro vysokou míru milosrdenství, kterou oplývala její duše, což Bóaz vyjadřuje slovy (2,11-12): „*Jsem*

dobře zpraven o všem, co jsi po smrti svého muže učinila pro svou tchýni, že jsi opustila otce a matku i rodnou zemi a odešla jsi k lidu, který jsi dříve neznala. Necht' ti Hospodin odplatí za tvůj skutek. Ať tě bohatě odmění Hospodin, Bůh Izraele, pod jehož křídla ses přišla ukrýt!“ Vzájemná náklonnost, která velice rychle přerostla v lásku Rút a Bóaze, byla zpečetěna sňatkem. Všechny lid také Rút požehnal a popřál jí, aby byla jako Ráchel a Lea, které obě zbudovaly dům izraelský. Rút se poté narodil syn, kterému daly sousedky jméno Obéd. Ten se stal otcem Jišaje a Jišaj byl otcem Davida, zakladatele královské dynastie, z jehož rodu, jak jsme již uvedli, povstane Mašíach.

V této souvislosti se někteří z nás mohou právem ptát, jak je možné, že moábská Rút se stala prababičkou a zakladatelkou rodu největšího a nejslavnějšího z židovských králů – Davida, když Tóra jasně hovoří o zákazu přijímat do Hospodinova společenství, tj. konvertovat Amónce a Moábec. Otázka zcela legitimní, na kterou nám dává odpověď Mišna, traktát Jevamot 7:3: „Amónc a Moábec, na ty se vztahuje zákaz (vejít do společenství Izraele). Tento zákaz je věčný. Co se však žen týče (Amónky a Moábky), ty jsou povoleny ihned.“ Tedy u Amónek a Moábek není žádný halachický problém, aby se tyto nemohly stát židovskými konvertitkami.

Jaké ponaučení pro nás plyne z krásné biblické knihy Rút? Především zásada, že Židem

Boaz a Rút – Rembrandt, 1637–40

se sice člověk rodí, ale i tomu, kdo nepochází z židovské matky, je dána možnost vstoupit do Hospodinova společenství – konvertovat. Pohnutky ke konverzi by měly být tak čisté jako u Rút. Každý, kdo je ochoten na sebe dobrovolně přijmout jho Tóry, plnit její přikázání – micvot – a žít podle tradic židovského národa, může dosáhnout duchovní i lidské úrovně zakladatelky rodu Davidova.

Závěrem připomeňme, že dle naší tradice se král David narodil a zemřel na Šavuot.

CHAG SAMEACH a necht' nás chrání a pomáhají nám zásluhy spravedlivé příchozí Rút.

► Rabín Daniel Mayer

Ilustrace: www2.dokkyo.ac.jp, www.uni-leipzig.de

Program Bejt Simcha červen 2007

**sobota 9. června od 10 hodin
v Bejt Simcha**

Ranní sobotní bohoslužba
s Masorti Olami a rabinem
Ronaldem Hoffbergem

**pátek 29. června od 18 hodin
v Jeruzalémské synagoze**

Kabalat šabat se skupinou
z Leo Baeck Temple (Los Angeles)
a profesorem Paulem Liptzem

PRAVIDELNÉ AKCE

Kabalat Šabat každý pátek od 18 hodin

HODINY PRO VEŘEJNOST

každý pátek od 17 do 18 hodin
(z důvodu dovolené se ruší 15. 6.)

Bejt Simcha

Mánesova 8, 120 00 Praha 2

Telefon: 222 251 641, 724 027 929

E-mail: kehila@bejtsimcha.cz

Web: www.bejtsimcha.cz

JAK ZÍSKÁVAT MASKIL?

a) v elektronické podobě
na www.maskil.cz

b) v tištěné podobě za cenu poštovního a balného: pošlete, prosím, svoji žádost na adresu Bejt Simcha, Mánesova 8, 120 00 Praha 2, telefon/fax: 724 027 929, e-mail: redakce.maskil@maskil.cz; výše poštovního a balného je v ČR minimálně 250 Kč ročně; uvedený obnos nám laskavě zašlete složenkou nebo na bankovní účet číslo: 86-8959560207/0100 u Komerční banky, variabilní symbol je 88888 (5x8)

vás srdečně zve na:

REFORMNÍ ŠABATON

víkendový seminář od 20. do 22. července

*Pro všechny, kteří se s reformním židovstvím
identifikují nebo by se s ním chtěli blíže seznámit.*

Bohoslužby a přednášky povedou: rabín Tomáš Kučera, rabín Joel Oseran (Izrael, místopředseda WUPJ) a profesor Paul Liptz (sociolog a historik, Hebrew Union College Jeruzalém).

Pro bližší informace ohledně místa konání, programu a přihlášek sledujte příští vydání Maskilu nebo pište na email:

reform@volny.cz

Kauza Wonka

OSTUDA DVOU REŽIMŮ

Na okraj jednoho nekulatého výročí

Známý občanský aktivista Pavel Wonka byl za své politické postoje v minulém režimu odsouzen a vězněn. V důsledku týrání byl ve velmi špatném zdravotním stavu, ale místo lékařské pomoci byl odvezen na pojezdňé židli k soudu, kde byl odsouzen k dalším pěti měsícům. Pět dní po tomto skandálním rozsudku pak Pavel Wonka ve vězení zemřel. Mluví-li se nyní o zločinech komunismu, pak je komunisté většinou popírají či zlehčují, v nejlepším případě neradi připouští „jen určité přehmaty v padesátých letech“. Pavel Wonka však zemřel na jaře roku 1988. Je dobré si to připomenout zvláště nyní, kdy se komunisté snaží v parlamentu všemi silami zabránit zřízení instituce, která by cílevědomě a soustavně odkrývala zločiny totalitních režimů – nacismu a komunismu.

Když se na jaře 1986 v SSSR ujal vlády Michail Gorbačov a zahájil svoji „perestrojku a glasnost“, chtě nechtě se k ní připojily i ostatní země „tábora míru“. V ČSSR byly toho roku na programu volby do Federálního shromáždění a do nich se v rámci vyhlášené perestrojky – jako nezávislý kandidát – přihlásil Pavel Wonka a vypracoval program vydaný v „Prohlášení nezávislého kandidáta“, který začal rozšiřovat jeho bratr Jiří. Nezávislou kandidaturu umožňovala i tehdejší Ústava (vždyť v ČSSR si „vládne lid sám“). Tehdejší lokální místodržící JUDr. Gustav Husák a jeho přísluhovači však kvalifikovali Wonkův čin jako otevřený útok na suverenitu komunistické strany. Zákon sem, zákon tam, provokatérům Wonkova typu muselo být exemplárně ukázáno, kdo v této zemi drží monopol moci. Oba bratři jsou zatčeni, ale vzhledem k tomu, že jejich čin nebyl „činem trestným“, bylo nutno vymyslet jiné zločiny. Po více než roční tzv. „vyšetřovací vazbě“ došlo v květnu 1987 k soudu. Jiří byl odsouzen za „pobuřování“, jehož se dopustil „obsahem socialistického závazku“, kterým byl údajně „pobouřen“ jeho zaměstnavatel OPS Náchod. Rozsudek: 21 měsíců. Obsah pobuřujícího závazku předložen nebyl. Pavel, nezávislý kandidát, se údajně dopustil zločinu přímo mezinárodního. Bachaři z věznice Bory, kde byl dříve vězněn, u soudu uvedli, že se Pavel „hanlivě vyjadřoval o poměrech v ČSSR, hanobil politiku KSČ a urážel čelné představitele, jak ČSSR, tak SSSR.“ Za tento velezrádný čin vyfasoval Pavel taktéž 21 měsíců. Navíc „ochranný dohled v trvání tří let“. Tento dodatek se mu ale stal osudným. Oba bratři

v rámci převýchovy jsou bachaři ztýráni (jen mimochodem: jiný bývalý komunistický bachař je dnes poslancem parlamentu). Pavel

Pavel Wonka (1953–1988)

se „z výkonu trestu“ vrátil s podlomeným zdravím, a proto se rozhodl zažádat si o vystěhování do Německa. Soud to ohodnotil jako pokus o „maření soudního výroku“ a vyhýbání se „ochrannému dohledu“. Byl proto předvolán na okresní úřad v Trutnově, kde byl zatčen a znovu jak se patří ztýrán. K „soudu“ byl pro neschopnost chůze přivezen na kolečkové židli. Soudkyně Marcela Horváthová, krajským sekretariátem KSČ upozorněná, že jde o tzv. „zájmový případ“ sledovaný nejvyššími místy, důvěru soudruhů nezklamala. Polomrtvou lidskou troskou před sebou odsoudila na pět měsíců nepodmíněně. Stalo se 20. dubna 1988.

Týden nato, 26. dubna, Pavel ve vězení v Hradci Králové zemřel. Bylo mu 35 let. Úřední příčina smrti – plicní embolie.

Přišla revoluce a nastaly pokusy prošetřovat zločiny komunistického režimu. Na pořad přišly i případy Pavla a Jiřího Wonky.

V březnu 1990 vydal Pavlův spoluvězeň toto svědectví: „Dověděl jsem, že Pavel Wonka byl v Hradci Králové mučen a ubit k smrti. Viděl jsem, když mě vedli od zubaře, jak ho vyvedli z cely, svlékli do naha a pověsili na katr. Měl chodidla asi 10 cm nad zemí. Bylo tam pět bachařů a ve vědru s vodou měli připravených pět pendreků. V cele jsme pak slyšeli, jak ho řezali tak dlouho, že on už nemohl ani sípat. I ženy o poschodí výše začaly křičet „vy dobytčové, nebijte ho!“ Úmyslně jsem si rozrazil hlavu o topení, abych se dostal na chodbu. Děveťák otevřel dveře a když viděl, že mám zakrvácenou celou hlavu, odvedl mě na ošetřovnu. Na chodbě jsem viděl cosi příšerného. Pavel visel na katru a nejevil známky života. Jména bachařů, kteří Pavla zavraždili, neznám, jen jejich vězeňské přezdívký. „Cikán“ je černovlasý, s knírkem. „Tužtička“ má hodnost poručíka. „Zlatozub“ byl již v bouchacím komandu v 60. a 70. letech. Další je „Prasečí hlava“, ti všichni tam ještě dnes pracují.“ Podpis.

Jiné svědectví očitého svědka, jak vypadal výkon „soudního rozhodnutí“ soudružky soudkyně Horváthové: „Pro pozůstalé, bez úmyslu jítit rány, k potrestání viníků a objasnění pravdy. V dubnu 1988 mě cestou na ošetřovnu předvádějící vyzval, abych pomohl v chůzi vězni, který se držel zábradlí. Zavěsil se do mě a řekl: „Jmenuji se Pavel Wonka ▶

► a jsem politicej. Policajti mě zmlátili.“ Pak mi řekl, abych mu vyhrnul tepláky v oblasti ledvin. Měl všude krevní podlitiny. Jméno Pavel Wonka jsem znal, proto jsem se o jeho další osud zajímal. Byl umístěn přímo naproti v cele č. 136. Jeho poslední noc si pamatuji přesně, neb připomínala horor. Sám jsem byl několikrát zmlácen do bezvědomí, znám proto všechny zvukové efekty. Bylo jasně slyšet, že bachaři bijí do bezvládného těla. ... Omlouvám se za jítření citů.“ Podpis.

A co bylo dál? Bouchající komando zůstalo bez poskvrny, „soudkyně“ **Marcela Horváthová** (za Husáka byla členkou komise připravující novou komunistickou ústavu) byla ministrem spravedlnosti Jiřím Novákem prohlášena „vynikajícím právníkem“ a v roce 1992 doživotně jmenovaná soudkyní na okresním soudu v Trutnově. Soudní lékař **MUDr. Radim Pek**, který o polomrtvém Pavlovi prohlásil, že je „*simulant a nikterak není ohrožen na životě ani zdraví*“, má dnes soukromou praxi v Hradci Králové. Zpráva ČTK ze dne 19. února 2003 suše konstatuje: „*Pavel Wonka zemřel za dosud nevyjasněných okolností v komunistickém vězení...*“ Citovaná svědectví očitých svědků ani po tolika letech nebyla vzata v úvahu.

Pavlův bratr Jiří napsal do několika periodik pár článků, ve kterých dal najevo, co si o tom všem myslí. Soukromý dopis zaslal také soudkyni Horváthové, ve kterém ji nazval „justičním vrahem“. Soudružka soudkyně výrok kvalifikovala jako „napadení veřejného činitele“. Byzantský zákon z dob komunismu, který stále přežívá, praví: (§ 156 tr. ř. čl. 1) Kdo hrubě urazí nebo pomluví veřejného činitele při výkonu jeho pravomoci nebo pro tento výkon, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok. „Hrubě uražená“ soudkyně předala případ dál a prokurátorka **Eliška Rychlíková** Jiřího předvolala k soudu. Jiří si ale v té době léčil následky vězeňských komunistických výchovných metod v Německu, což bylo soudem kvalifikováno jako „nezákonné vyhýbání trestnímu řízení“ a na Jiřího byl vydán zatykač. A pak se čekalo, až se zločinec z Německa vrátí. Když tak začátkem února 1995 učinil a vydal se do města koupit matce dárek k narozeninám, byl při nákupu zatčen a odvezen do vězení. O svém zatčení Jiří vypověděl:

„Jsem dost obezřetný, ale nečekal jsem takovýto zákrok na ulici za bílého dne. Viděl jsem nějaké muže v černém, myslel jsem si, že jde o černé šerify, kteří nasazují cizincům „botičky“. Pak jsem dostal ránu do vazů a kdosi mně podrazil nohy. Následovalo

Unikátní fotografie zachycuje Pavla Wonku na soudní chodbě v průběhu prvního procesu.

několik kopanců do zad a rána pěstí do hlavy. Mlátili mě a nacpali pod zadní sedadlo auta, že jsem ani dýchat nemohl. ... Domníval jsem se, že jde o nějaké zabijácké komando pohrobků Picha-Tůmy.“ Tento „zákrok“ vidělo několik německých turistů a aféra se dostala do zahraničí. Ostudy již bylo tolik, že tehdejší prezident Václav Havel udělil Jiřímu „prezidentskou milost“. To bylo vše. Řádění trutnovské justiční mafie ale už nikdo nevyšetřoval a ta řádila dále. Případ se dostal na pořad ČT1 Debata, kde zasedl výkvet sameťové justice: JUDr. Jiří Novák, ministr sprá-

fikaci soudkyně Horváthové a sudí Otakar Motejl diskutované údaje právnícky rozebíral. Na základě výroků JUDr. Konečné na ni Jiří podal trestní oznámení za pomluvu a šíření poplašné zprávy. Případ měl dozvuk u krajského soudu v Hradci Králové. Soud dospěl k závěru, že Jiřího zatčení bylo „nezákonné, neb ten se trestnímu řízení nijak nevyhýbal“. Místo „dvou policistů“, kteří Jiřího zatýkali, jich soud napočítal osm. Ze „zlámané ruky“ policisty se vyklubal „podvrtnutý palec“, způsobený nešikovností policajta, o „otřesu mozku“ policajta druhého zmínka žádná. 15 000 korun škody na voze se scvrklo na jednu tisícovku, kteréžto „škody“ byl Jiří zproštěn. A JUDr. Konečná uznala, že byla „nedostatečně informovaná“, což bylo vzato jako „omluva“ za její neohravné výroky v TV Debatě. Nezákonný zatykač trutnovských justičních orgánů byl ale soudem přehlédnut. Nikdo tudíž za nic nemohl, jen Jiří Wonka byl za bílého dne na ulici přepaden, osmi policajty zbit, „nezákonně zatčen“, do vězení uvržen, odkud ho po týdnu vytáhl prezidentský pardon. A navíc okraden o 4 000 korun, které měl u sebe na nákup dárku pro matku, a které se v české policejnejustiční džungli tak nějak ztratily.

Sedm let poté, v prosinci 2002, advokát ministerstva vnitra Jaroslav Slabý na Jiřím Wonkovi požaduje 18 000 korun jako „náhradu za služební příjem v době pracovní nepřítomnosti“ dvou policistů, údajně zraněných při zatýkání Jiřího v únoru 1995 ve Vrchlavě. Dle nové obžaloby Jiří oba policisty napadl a způsobil jim „zranění s následnou pracovní neschopností“. Částka představuje úhradu po dobu jejich pracovní neschopnosti, bolestného a škody na policejním voze. Soud byl stanoven na jaro 2003.

► z archivních materiálů zpracoval Milan Kalina

Pokračování příště

V ZAJETÍ ŽELEZNÉ OPONY

Dne 26. 4. 2007 uplynulo 19 let od kolektivní vraždy neohroženého oponenta zločinného komunistického režimu Pavla Wonky.

Již umírajícího na pojízdné židli ho pět dní před jeho smrtí dokázala odsoudit na dalších pět měsíců žaláře soudkyně Marcela Horváthová za přispění prokurátorky Elišky Rychlíkové a MUDr. Radima Peka.

Film o této kolektivní vraždě bude vyslán v pondělí 4. června 2007 na ČT 1.

(Nezapomínám, Pavle, co s Tebou udělali. Tvůj bratr Jiří Wonka, Dělnická 1031, Vrchlavě)

(Text tohoto oznámení zadal Pavlův bratr ve formě inzerátu do Krkonošských novin.)

vedlosti; JUDr. Bohumíra Konečná, nejvyšší státní zástupkyně; JUDr. Otakar Motejl, soudce Ústavního soudu. Konečná uvedla, že Jiří oba policisty, kteří jej přišli zatknout, napadl, jednomu z nich zlomil ruku, druhému způsobil otřes mozku a na voze v majetku státu učinil škodu ve výši 15 000 korun. Ministr Novák pěl chválu na vysokou kvali-

Liberalní judaismus a ŽIDOVSKÁ IDENTITA

Otázka židovské identity bývá komplikovaná zejména tam, kde se dítě narodí smíšenému páru anebo tam, kde je z nějakých důvodů přerušeno předávání židovské tradice. S ohledem na historický a politický vývoj v naší zemi v průběhu 20. století a s ním související vývoj v židovské komunitě, je zřejmé, že se nás úzce dotýká obojí. Podívejme se tedy – opět prostřednictvím textu vydaného Rabínskou konferencí liberálního judaismu – jak židovskou identitu dnes chápe liberální směr židovství. (Nutno ještě předeslat, že zásady zde uvedené platí pro judaismus liberální a částečně se liší od současného postoje jiné odnože progresivního židovství – judaismu reformního, který se více blíží tradičnímu halachickému stanovisku hlavně v otázce určité akcentace matrilinearity.)

OBECNÉ PRINCIPY

Judaismus se nepředává geneticky, ale kulturně a v rodinách, prostřednictvím osobního příkladu a ovlivňování. Proces předávání je procesem vzdělávacím v nejširším smyslu, protože se zde nepředávají pouze znalosti, ale také víra, životní hodnoty, postoje a ideály, a zejména pak pocit přináležetosti a vědomí závazku.

Odpovědnost za předávání judaismu vychází ze Sinaje. Tedy se odvozuje od závazku, který na sebe dobrovolně vzali naši předkové, když se jménem svým a svých potomků zavázali ke smlouvě s Bohem slovy: „Poslušně budeme dělat vše, o čem Hospodin mluvil.“ (*Exodus 24:7*)

Předávání judaismu je úkolem pro každou další generaci Židů. „Hospodin stanovil dědictví v Jákobovi, vydal zákon v Izraeli a přikázal našim otcům, aby s tím seznamovali své syny, aby o tom vědělo budoucí pokolení, synové, kteří se zrodí, ti to budou dále vyprávět svým synům, aby složili důvěru v Boha a na Boží skutky nezapomínali, aby zachovávali vždy jeho přikázání...“ (*Zalm 78:5-7*)

Skutečnost je jedna věc, zákon druhá. Míra, v jaké je judaismus skutečně předáván, se liší případ od případu. Proto je judaismus ve skutečnosti otázkou stupně. Zákon nicméně nemůže zohlednit všechny možné varianty a stupně. Proto by otázka „Kdo je Židem podle zákona?“ neměla být ztotožňována s otázkou „Kdo je Židem ve skutečnosti?“ Je ovšem žádoucí, aby právní definice byla v co největším možném souladu s reálným stavem.

Tradiční „halachická“ definice židovského statutu není jediná možná. Nejméně v jednom ohledu se dřívější biblické chápání židovské identity liší od pozdějšího rabínského pohledu. V moderní době dochází někdy ke konfliktům mezi rabínskou definicí a obecným chápáním, které se snaží zohledňovat izraelský Nejvyšší soud při výkladu „Práva návratu“. Podobně se i liberální judaismus, ač v zásadě následující rabínskou tradici, kloní k tomu, že v některých ohledech je potřeba přijmout jinou politiku.

KDYŽ JSOU OBA RODIČE ŽIDÉ
Obecné pravidlo zní: jsou-li oba rodiče Židé, je Židem i dítě.

Toto obecné pravidlo je založeno na předpokladu, že jsou-li oba rodiče Židé, dostojí ve větší či menší míře svému závazku, a že se tedy uskuteční kulturní proces předání

židovské tradice. Liberální judaismus se rovněž drží tohoto předpokladu. Uvědomujeme si ovšem, že v některých případech je to bohužel v rozporu se skutečným stavem věcí. O to více zdůrazňujeme nutnost působit na židovské rodiče tak, aby si uvědomovali, že mají odpovědnost zajistit svým dětem nejlepší možné židovské vzdělání.

Židovské dítě, adoptované v raném věku nežidovskými rodiči. Ačkoliv nemáme prokazatelně zdokumentován takový případ, je zřejmé, že pokud by k tomu došlo, nemohlo by se předávání židovské tradice uskutečnit. Liberální judaismus má tedy za to, že pokud by takové dítě bylo vychováno v jiném náboženství, mělo by být považováno za nežidovské a Židem se může stát pouze procesem konverze, i když bychom v tomto případě konverzi pochopitelně podporovali a umožnili, pokud by si ji dítě později, v dospělém věku, upřímně přálo.

Další možná výjimka: pokud židovští rodiče vychovávají své dítě nežidovsky. I když není v praxi ani možné, ani žádoucí, zjišťovat v každém jednotlivém případě, do jaké míry splnili židovští rodiče svou povinnost, tak pokud je v některých případech známo, že rodiče – z jakéhokoliv důvodu – svou povinnost zcela zanedbali, může rabín, na něž se takto vychovaná osoba obrátí, na základě vlastního uvážení, před tím, než vyhoví její prosbě a přijme ji do komunity, vyžadovat, aby dotčený absolvoval výuku judaismu a posléze akt deklarace loajality k židovství.

Třetí výjimka: odpadlík. Podle rabínského práva zůstávají Židovi, který konvertuje k jinému náboženství, některé, ale ne všechny, výsady židovského statutu, a pokud se takový jedinec později chce k židovství v plném rozsahu navrátit, musí projít obřadem navrácení. Podobně se na tuto otázku dívá i liberální judaismus. V některých případech může být vyžadováno, aby navrátillec absolvoval re-edukační kurz judaismu. Součástí aktu navrácení je formální zřeknutí se odpadlictví a deklarace vyjádření loajality k židovství. ▶

- **Obecné pravidlo je, že jsou-li oba rodiče nežidé, je i dítě nežidem a Židem se může stát pouze prostřednictvím konverze.** To je pochopitelně založeno na předpokladu, že v takovém případě nedochází k předávání židovství. Liberální judaismus rovněž přijímá tento předpoklad – pokud se nejedná o případ, kdy je dítě v raném věku adoptováno židovskými rodiči nebo pokud neprojde později procesem konverze.

KDYŽ JSOU OBA RODIČE NEŽIDÉ

Dítě adoptované v raném věku infancie židovskými rodiči je považováno za Žida. Zde se liberální judaismus odchyluje od rabínského práva, které adopci neuznává (jako prostředek změny statutu). Liberální judaismus se domnívá, že v takových případech, i když jsou oba rodiče nežidé, je-li dítě v okamžiku adopce mladší sedmi let, je kulturní vliv adoptivních rodičů rozhodující a takové dítě je považováno za Žida a není u něj vyžadována konverze. Rabínská rada liberálního judaismu nicméně v takovém případě vydává zvláštní osvědčení o židovském statutu a apelujeme na adoptivní rodiče, aby si o něj zažádali co nejdříve po adopci.

Nežid, který konvertuje k židovství, je považován za Žida ve všech ohledech. V židovské tradici se vždy považovalo za neetické připomínat konvertitovi jeho nežidovskou minulost (*Mišna, Bava Mecia 4:10*). Jen ve dvou případech nahlíží rabínské právo na konvertitu jinak než na ostatní Židy – konvertitovi je povoleno oženit se s mamzerem a žena-konvertitka se nesmí provdat za kohena. Ani jedna z těchto výjimek neplatí v liberálním judaismu. Bez výjimky každého konvertitu, který se může prokázat dokladem o konverzi, vydaným jakoukoliv kompetentní autoritou, ať již progresivní, konzervativní či ortodoxní, považujeme za Žida ve všech ohledech.

PŘÍPADY SMÍŠENÝCH RODIČOVSKÝCH PÁRŮ

Je-li Židem jenom jeden z rodičů, k předání židovské tradice může nebo nemusí dojít. V reálném světě, na rozdíl od zákona, nezáleží na názoru, ale na skutečném stavu. Může se stát, a stává se to, že je-li jeden z rodičů Židem (bez pohledu na to, jestli matka nebo otec), je dítě vychovááno židovsky. A může se stát, a stává se to, že takové dítě je vychovááno nežidovsky.

Určit proto židovský statut takového

dítěte zcela podle statutu jednoho nebo druhého z rodičů v sobě nese určitou libovůli a může dojít k vytvoření nesouladu mezi skutečným stavem a zákonem.

V biblické době byl rozhodujícím faktorem otec. Alespoň tak vyznívají důkazy, které nám nabízí Bible. Například Rechabeám, syn krále Šalomouna, byl považován za Žida v míře dostatečné, aby mohl usednout na judský trůn, i když jeho matka Naama byla Moábitka (*1. královská, kapitola 14*) a nic nenaznačuje, že by konvertovala k judaismu (ve skutečnosti formální konverze v biblické době ještě neexistovaly). Podobně i Achazjáš a Joram, synové Achabovi, se stali izraelskými králi přesto, že jejich matkou byla nechvalně známá pohanka, Fěničanka Jezábel (*1. královská 22:52, 2. královská 3:1*).

V době rabínské se rozhodujícím faktorem stává matka. Tato změna od patrilinearity k matrilinearitě je poprvé zmíněna v mišně (*Kidušin 12:3*) a „ospravedlněna“ v gemaře (*Kidušin 68b*) poněkud vykonstruovaným výkladem biblického verše (*Deuteronomium 7:3*). Důvod není jasný. Nicméně v některých otázkách, například k určování kohénského nebo levitského statutu, byl v rabínském judaismu i nadále uplatňován patrilineární princip a tak je tomu v ortodoxním judaismu dodnes.

Matrilineární princip není přijatelný ze tří důvodů. Zaprvé, je nelogické a nespravedlivé, aby dítě židovské matky a nežidovského otce, i když třeba není židovsky vychovááno, bylo považováno za Žida a v opačném případě za něj třeba nebylo považováno ani v případě, že se mu dostalo židovské výchovy. Zadruhé, židovská žena, která si vzala nežida, se pak může domnívat, že její děti budou automaticky Židy a nemusí si nutně uvědomovat, že je třeba vynaložit zvláštní úsilí na to, aby tyto děti nežidovského otce dostaly náležité židovské vzdělání. A zatřetí tím židovskému muži, který se oženil s nežidovkou, dáváme na vědomí, že jeho děti nikdy Židy nebudou, pokud v dospělosti nepodstoupí konverzi (ortodoxní judaismus obecně nepovoluje konverze nezletilých), a nijak jej tudíž nepodporujeme ve snaze vychovávat děti jako Židy.

S ohledem na současný vysoký počet smíšených manželství je nutno přistupovat k těmto námitkám se vší vážností. Ve Spo-

jeném království je současný poměr smíšených manželství uzavíraných Židy více než jedna ku třem; v některých zemích je podíl smíšených manželství ještě vyšší. Za těchto podmínek je nanejvýš důležité udělat maximum pro to, aby se co nejvíce dětí z těchto smíšených manželství identifikovalo se židovskou komunitou. Liberální judaismus se o to snaží již mnoho let tím, že přisuzuje výchově a vlastní identifikaci, nikoliv pouze patrilinearitě či matrilinearitě, rozhodující úlohu v určování statutu dětí ze smíšených manželství. V souladu s tím je tedy dítě židovského otce a nežidovské matky považováno za Žida, bez nutnosti konverze, pokud bylo jako Žid vychováno, zatímco dítě židovské matky a nežidovského otce, pokud bylo vychováno v přináležitosti k jinému náboženství, je považováno za nežida a Židem se může stát pouze prostřednictvím konverze.

Liberální judaismus dává patrilinearitě při posuzování židovského statutu stejnou váhu jako matrilinearitě. V tomto ohledu je liberální judaismus zajedno s reformním a rekonstruktivním hnutím ve Spojených státech.

Děti ze smíšených manželství procházejí postupně třemi stupni, než je definitivně vyjasněn jejich židovský status.

a) Při narození je status dítěte nevyjasněný (safek), neboť dítě může či nemusí být vychovááno židovsky.

b) Nicméně liberální judaismus se ze všech sil snaží povzbuzovat rodiče k tomu, aby své dítě vychovávali jako Žida, aby tento svůj záměr formálně vyjádřili a aby pro dítě zorganizovali v synagoze obřad přidělení jména. Prohlášením záměru ze strany rodičů se dítě stává Židem na základě presumpce (chazaka) a s dítětem se pak jedná jako s jinými židovskými dětmi. Doufáme, že rodiče realizují svůj úmysl tím, že zajistí dítěti dobré židovské vzdělání, včetně bar micva či bat micva a kabalat tora (konfirmace).

c) Ve fázi, kdy mladý člověk může sám potvrdit svou vlastní identitu, stává se židovský status definitivním (vadaj); Rabínská rada o tom na požádání může vydat potvrzení.

pokračování na straně 15

O DESATERU

Svátek Šavuot je v povědomí asimilovaných kruhů trochu na okraji zájmu, a je mnoho důvodů, proč by tomu tak být nemělo, protože i asimilovaní Židé rádi říkají, že Desatero je základem morálky a etiky a podobně. Svátek Šavuot je oslavou tohoto základního kamene židovského zákonodárství a etiky. Je jistě těžké hledat pochopení i pro zemědělský význam svátku

pro ty, kdo nežijí v Izraeli a žijí například ve městě bez silnějšího vztahu k přírodě. Soustředíme se proto na onen eticko-právní význam a snad touto cestou budeme schopni dojít k dalšímu významu svátku. Nebylo by jistě dostatečné, aby se oslavy svátku Šavuot v rodině scvrkly na přípravu palačinek s tvarohovou náplní, protože je tradice jíst o Šavuot mléčné výrobky. Rodiče mohou dětem vyprávět o tom, že Bůh dal Židům velice jednoznačný právní řád, který nám umožnil přežít do dnešního dne. Pokud nebudeme znát Desatero a nebudeme se podle něj řídit, vzdalujeme se od židovství kosmickou rychlostí. Může být trochu těžké začít, pokud jsme s dětmi ještě nikdy o Bohu nemluvili, ale jak známo, každý začátek je těžký a máme pomůcku – tou je 13 principů víry, jak je formuloval Rambam (1135–1204). Tento text vysvětluje první přikázání a nalezneme ho v českém siduru Sichat Jicchak na straně 133–135. Rambam psal toto shrnutí židovské víry v historicky velmi těžké době, kdy studium nebylo umožněno každému a pronásledování bylo veliké. Proto bylo nutné dát zkoušenému židovstvu, jak bychom řekli dnes, instantní znalost jako záruku uchování tradice a především víry. Dnes je situace sice

odlišná, ale pro množství informací a rozptýlení jsou instantní informace, jako počátek pro hlubší poznání, také nezbytné. První přikázání je třeba vysvětlit a přijmout, protože jenom tak lze přijmout a vysvětlit všechna ostatní. Možná že není od věci uvést, kde v českém překladu Tóry oněch 10 přikázání najdeme – ve druhé knize Mojžíšově (hebrejsky Šemot), kapitola 20. Velmi doporučuji číst dále. A také vysvětlovat a nestydět se říct nevím, na to se musíme zeptat někoho, kdo ví víc. Výklad každého přikázání může být různý, dnes lze najít na internetu (a nejenom tam) mnoho nejrůznějších komentářů a výkladů. Pokud se nám podaří diskutovat o Desateru a budeme v tom pokračovat, podařilo se nám alespoň částečně naplnit význam svátku. Podle tradice je zvykem učit se celou noc o darování Tóry, samozřejmě s dětmi to není nutné, ani vhodné, ale je hezké udělat si prodloužený večer pouze na toto téma, neboť je o čem mluvit a co vysvětlovat. Je důležité si téma také připravit, a coby rodič nestřílet od boku. Možná je hezké udělat si společný večer s přáteli, kteří mají děti ve stejném věku, aby diskuze byla pestřejší. A protože, jak známo, bez chleba není Tóra, je třeba pro myslitele připravit něco na posilněnou. A tady se uchýlíme k tradičnímu mléčnému jídlu, po kterém nám hlava neztěžkne, ale zůstane svěží a otevřená k přijímání nových informací. Chci ještě podotknout, že je tradice, jako o každém svátku, uspořádat dvě sváteční jídla, kdy se jí maso. O Šavuot by mělo alespoň jedno sváteční jídlo být masité – tedy oběd.

► Hana Mayerová

Věděli jste, že...

...vzhledem k tomu, že podle tradice právě o Šavuot přijal Izrael Tóru, učení, bývalo zvykem, zejména ve východní Evropě, zahajovat vzdělávání malých dětí právě v tento svátek. Slavnostně oblečené děti ve věku tří až pěti let byly přivedeny k rabínovi, aby se začaly učit alefbet. Někdy děti dostávaly hebrejská písmenka namočená v medu jako lízátko, aby pro ně do budoucna bylo učení sladké.

...domácnosti se o Šavuot zdobí zelení a květinami – jednak proto, že svátek má, stejně jako sukot, i zemědělský význam, jednak proto, že podle tradice se hora Sinaj v den, kdy zde Izrael převzal Tóru, zazelenala a rozkvetla. U perských Židů byl tento zvyk natolik dominantní, že byl tento svátek také označován jako Květinový svátek a podobně v Itálii jako Svátek růží. V některých sefardských synagogách také bývalo zvykem kropit příchozí růžovou vodou.

...kromě populárních blinces (palačinky s tvarohovou náplní) a nejrůznějších tvarohových koláčů patří k Šavuot i další zajímavé pokrmy. Například se pečou dvě chaly spojené uprostřed jako symbol desek Desatera. Jinde se chaly zdobí „žebříkem“ o sedmi stupních (vytvořených z těsta), což symbolizuje sedm vrstev nebeských, kterými musel Hospodin sestoupit, když se objevil na Sinaji. Ze stejného důvodu se v některých sefardských komunitách peče koláč „sedmi nebi“, který má sedm vrstev a bývá ozdoben replikami hory Sinaj nebo desek smlouvy.

Pečený losos s omáčkou pesto

Ingredience: Potřebujeme velké filé lososa (nejméně 1 kg – podle počtu strávníků), olivový olej, sůl, čerstvě mletý černý pepř. Na omáčku pesto – plný hrnek (200 ml) lístků bazalky, půl hrnku cedrových oříšků (pokud nejsou, nahradíme je loupánými mandlemi), nastrohaná kůra z jednoho citronu, dvě polévkové lžičce citronové šťávy, česnek podle chuti (2–3 stroužky), půl hrnku olivového oleje, 100 g strouhaného sýra typu čedar.

Všechny komponenty na pesto rozmixujeme, filé lososa rozřízneme na dvě části a mezi ně dáme omáčku pesto, přikryjeme druhou částí ryby, pomažeme olivovým olejem, posolíme, posypeme mletým pepřem a pečeme asi 30–40 minut.

Méně nákladné a pro děti možná i zajímavější jsou různé pizzy a špagety se sýrovou omáčkou, tvarohové pomažánky, které můžeme připravit různobarevně pomocí běžných přísad, a samozřejmě zeleninové saláty. Po delším bdění je moc dobrý osvěžující meloun.

VYPRÁVĚNÍ PRO DĚTI I RODIČE

Budete-li dětem vyprávět o putování pouští a převzetí Tóry, lze vše náležitě okořenit a zdramatizovat legendami, jichž tradice nabízí celou řadu, známých i méně známých. Zde je jen malý výběr.

Naši moudří učí, že Hospodin chtěl původně dát Tóru Izraelitům hned den poté, co je vyvedl z Egypta. Ale pak si uvědomil, že v onen den by Tóru mohli přijmout jen z vděčnosti za svou záchranu, a proto se rozhodl vyčkat. O sedm týdnů později, u hory Sinaj, pak děti Izraele přijaly Tóru z čisté lásky k Bohu, a nikoliv kvůli zázrakům a znamením, která učinil v Egyptě.

Podle jiné legendy však Hospodin otálel z jiného důvodu. Tóra sama je dokonalá a bez poskvrny, a takoví měli být i lidé, kteří ji přijímali. A proto v období mezi odchodem z Egypta a Sinají Bůh nejprve uzdravil všechny nemocné: „Slepí prohlédli, uši hluchých se otevřely, jazyky němých se rozepívaly a chromí skákali jako laně.“ A tak mohli lidé Tóru přijmout v plné síle.

Jiný midraš říká, že Hospodin s darem Tóry vyčkával, aby nebyl jako nedočkavý nápadník, který se hrne do ženitby. Hospodin si Izrael nejprve předcházal, tak jako si královský ženich předchází svou nevěstu, když jí posílá vzácné dary. V tomto případě těmi dary bylo uzdravení, sladká voda (která prý chutnala i jako víno, med a mléko) a zázračná mana (která zase chutnala jako maso, ryba, jako cokoli, co měl kdo rád). Ten nejceněnější dar – Tóru – si nechal až na konec.

Podle tradice nabídl Hospodin Tóru nejprve jiným národům. Všichni se otázali, co v ní stojí, a poté, co začal Hospodin vypočítávat zákazy a příkazy Tóry, odmítli ji. Naproti tomu Izraelité odpověděli: „Vždyť my tato přikázání zachováváme již po celé generace!“ Abraham rozbil modly, neboť uctíval jen jediného Boha. Josef zachovával šabat, dokonce i když byl v Egyptě, a ani nepodleh svádění Puti-

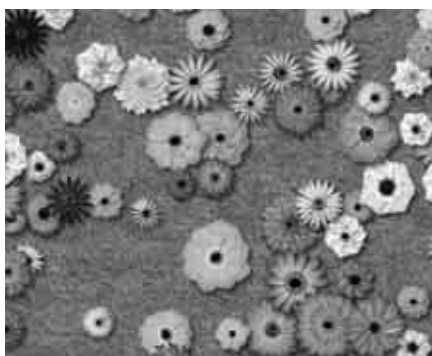
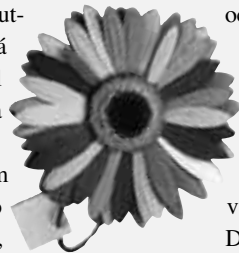
farovy ženy. Izák dokázal, jak moc má v úctě své rodiče, když byl ochoten se nechat svým otcem obětovat...

A tak když Hospodin nabídl Tóru Izraelitům, ti ji ochotně přijali.

A když všichni na úpatí Sinaje zvolali: „Budeme naslouchat a činit,“ sestoupily na zem myriády andělů a každému z Izraelitů dali korunu a čelenku slávy. (O něž ovšem později všichni přišli, když si udělali zlaté tele.)

Desky s Desaterem, které Mojžíš přinesl z hory dolů, prý byly ze safíru, ale přitom se daly srolovat jako svitek. Patřily mezi zázračné věci, které Bůh stvořil za soumraku, před začátkem prvního šabatu, když dokončil ostatní stvoření.

► Přípravila Kateřina Weberová

NÁŠ TIP:

Děti mají spoustu možností, jak se výtvarně realizovat při výzdobě domu na Šavuot, zejména při výrobě nejružnějších papírových růží či jiných květin. Použít lze barevné papírové kapesníčky, krepový papír nebo i vystříhat obrázky květin z časopisů, podlepat kartonem a zavěsit na provázky nebo nalepit na špejle, které se dají zapíchat do květináčů a podobně.

Izraelští archeologové hlásí:

HROB KRÁLE HERODA NALEZEN

Nestává se příliš často, aby hlavní média informovala o archeologických nálezích. Začátkem května se však jedna taková zpráva rozletěla doslova do celého světa. Týmu profesora Ehuda Necera z Hebrejské univerzity se podařilo nalézt hrob krále Heroda. Mimořádný zájem světové veřejnosti byl jistě podpořen i skutečností, že křesťanská evangelia krále Heroda tak neblaze proslavila jako „vraha neviňátek“.

Za časů krále Heroda...

Kdo byl král Herodes ve skutečnosti? Nejvíce informací o jeho životě a vládě čerpáme z díla židovského historika 1. století Josepha Flavia (hebr. Josef ben Matitjahu).

Herodes (hebr. Hordus), zvaný též Veliký, se narodil kolem roku 74 př.o.l. v bohaté a vlivné idumejské rodině. Idumea, území dříve známé jako Edóm v jižní části Judska, bylo v letech 140–130 př.o.l. dobyté makabejským Janem Hyrkanem, který dal obyvatelům na výběr – podřídit se židovskému zákonu, nebo odejít. Většina Idumejců zvolila konverzi k judaismu. Herodes sám se cítil být Židem a byl za něj považován i svými současníky. Nicméně, bez ohledu na svou náboženskou příslušnost, byli příslušníci Herodovi rodiny, včetně jeho samého, velkými příznivci helénistické kultury a životního stylu, což vzbuzovalo odpor mnohých Židů, kterým záleželo na zachování židovského náboženství a identity.

Herodova rodina udržovala styky s mnoha vlivnými Římany a v roce 47 př.o.l. byl jeho otec jmenován prokurátorem Judey. Svého mladého syna poté ustanovil místodržitelem Galileje. V roce 43 byl Herodův otec otráven. Herodes se poté oženil s mladičkou princeznou Mariamné z dynastie Hasmonejců, kteří byli titulárními vládci Judska. Během svého pobytu v Římě v následujících letech byl římským senátem zvolen „židovským králem“. Římské provincii Judea pak vládl 34 let, v období 37 až 4 př. o. l.

Během celého tohoto období, a zejména ke konci života, trpěl neustálými obavami ze zrady svých blízkých – nechal popravit mimo jiné i svou manželku Mariamné, její matku Alexandru, svého švagra i tři své

syny, kteří byli obviněni z velezrady. Neustále měnil svůj názor na to, kdo z jeho synů by po něm měl nastoupit na trůn. Nakonec bylo území po jeho smrti rozděleno na tři části, z nichž každé vládl jeden z jeho zbylých synů, ovšem už pouze s titulem tetaracha. Herodes zemřel na jaře roku 4 př.o.l. v důsledku těžké a bolestivé choroby, která jej sužovala již dlouhou dobu (zřejmě chronické onemocnění ledvin, komplikované Fournierovou gangrénou).

Odhlédneme-li od jeho paranoidního počínání v rámci vlastní rodiny, bylo by možné jej považovat za panovníka vcelku úspěšného.

Profesor Necer představuje na tiskové konferenci svůj objev.

Vždy se dokázal chovat diplomatsky, včas vycítil obrat na nejvyšších postech v římské politice a projevit loajalitu tomu pravému. Ke své provincii připojil se souhlasem Říma i další území. V roce 25 př.o.l. úspěšně čelil hladomoru a epidemiím, způsobeným katastrofálním suchem – snižuje o třetinu daně a nechá dovézt obilí z Egypta. V oblasti Mrtvého moře těžil asfalt a spolu s Kleopatrou se dělil o monopol na jeho využití při stavbě lodí, od římského císaře si pronajímal měděné doly na Kypru, měl významné postavení ve výrobě bronzů. Známa je jeho bohatá stavební činnost. Na prvním místě je třeba vzpomenout rozsáhlou, deset let trvající rekonstrukci Chrámu v Jeruzalémě (ve městě nechal ovšem vybudovat i amfiteátr, jistě k nelibosti mnohých odpůrců helenizace a pořimšťování), dále pak vybudování přístavního města Cesarea Maritima, rekonstrukci zásobáren vody v Jeruzalémě, renovace pohra-

ničních pevností (včetně slavné Masady) nebo vybudování pevnosti Herodium.

...a po jeho smrti

A právě na severovýchodním svahu Herodia (asi patnáct kilometrů jižně od Jeruzaléma), jediném místě, které nese Herodovo jméno, nakonec archeologové úspěšně završili dlouhé pátrání po jeho hrobu – odkryli zde zbytky vlastního hrobu, sarkofágu a mauzolea.

K místu nálezů se vystupuje po monumentálním, šest a půl metru širokém schodišti, které bylo zbudováno speciálně pro pohřební procesí. „Umístění i vybavenost hrobu, spolu s historickými záznamy, vylučují veškeré pochybnosti o tom, že je to skutečně Herodův hrob,“ říká profesor Necer.

Vlastní mauzoleum bylo již ve starověku téměř zničeno, až na důkladně zbudovanou základnu z velkých bílých kamenných kvádrů. Mezi ruinami se našly části velkého, asi 2,5 metru dlouhého sarkofágu z jeruzalémského červeného vápence. Sarkofág byl rozbit na stovky kousků, nepochybně úmyslně. Došlo k tomu s největší pravděpodobností v době protirímského povstání v letech 66–72 o.l. Pro povstalec byl Herodes „loutkovým“ panovníkem, symbolem římské nadvlády.

Moderní archeologové se o nalezení hrobu pokoušeli více než třicet let. Z historických záznamů bylo známo mnoho detailů z jeho pohřbu, a bylo rovněž zcela nepochybné, že byl pohřben v Herodiu. Ovšem přesné umístění hrobu známé nebylo a jak se nakonec ukázalo, dlouhou dobu se pátrání soustřeďovalo na nesprávné místo.

Profesor Ehud Necer je specialistou právě na architekturu z Herodova období. Poprvé se s ní blíže seznámil v letech 1963–66, kdy byl členem týmu slavného profesora Jigaela Jadina při vykopávkách na Masadě. Později prof. Necer inicioval mimo jiné vykopávky v komplexu hasmonejských a herodiánských zimních paláců v Jerichu. Hledání Herodova hrobu v Herodiu započal již v roce 1972, dvakrát byly ovšem práce na několik let přerušeny kvůli palestinské intifádě. Úspěšné završení dlouholeté práce oznámil profesor Necer na tiskové konferenci 7. května 2007.

► Kateřina Weberová

Foto: Josh Shamsi, www.israelnationalnews.com

MARSHALLŮV PLÁN

Za chvíli budeme mít výročí. Kulaté, šedesáté. To Československo nejprve ohlásilo, že se chce podílet na plánu rekonstrukce a rozvoje poválečné Evropy (European Recovery Program), a potom svou účast stejně rozhodně odmítlo. Po návštěvě Moskvy. Tu ministr zahraničí, Jan Masaryk, údajně komentoval slovy, že do Moskvy jel jako ministr, ale vrací se jako Stalinův slouha. Při Stalinově mentalitě dost na to, aby ho pak dal zabít, domnívám se, ale o tom nechci vést tuto řeč.

Generál George Catlett Marshall přichází před šedesáti lety, 5. června 1947, do budovy Harvard University, aby zde představil svůj plán obnovy poválečné Evropy.

Bylo to zločné rozhodnutí. Byl to krok vedoucí do sovětského poddanství se všemi atributy tohoto. Neb svůj plán měl nejen generál Marshall, ale měl ho i Stalin, a pokud jde o nás – pak i jeho místní pátá kolona – KSČ. Neboť již od časů Leninových známo je heslo, že hůře je lépe, samozřejmě pro komunisty, co osoby zvláštního ražení. Nikoli pro lidi ražení obyčejného, ty bez „planoucích srdcí“, kteří chtějí docela obyčejně normálně žít. Tak jako to chtěli oni první američtí osadníci, toužící vyběhnout z evropských malérů a evropského útluaku. Duch, který si zachovala Amerika dodnes.

Stačí zalistovat kteroukoli naší encyklopedií vydávanou před rokem 1989 a dozvíme se, že Marshallův plán měl za úkol posílit válkou oslabené pozice kapitalismu v západní Evropě. O tom, že generál Marshall ho ohlásil jako plán nesměřující proti žádné zemi, ale jen proti chudobě a zoufalství, o tom, že byl nabídnut i SSSR a nám, a že jsme ho odmítli, zajisté ani

slovo. Tyto encyklopedie byly vydávány pod vedením komunistické strany lidmi, kteří vždy vynikali v tom, jak zakrýt své myšlenky slovy. Jak to pak dopadlo, už snad víme. Kam nás poddanství přivedlo, víme také. Že ho nakonec musela naše koloniální velmoc utvrdit přímou vojenskou intervencí a dosadit si vládu ještě o cosi méně kompetentnější věcem našim než ty předešlé, je jasné též. Přijeli v noci. O málo později si okupanti, právě v blízkosti obcí dnes pořádaných „referenda“ o umístění radaru americké protiraketové obrany, vybudovali své raketové základny namířené na západní Evropu a umístili v nich své zbraně, včetně těch nukleárních. Referenda se jaksi nekonala. Rakety si odvezli. Síla jsou tam dodnes. Občané hlasující v těch „referendech“ a odmítající „cizí“ vojáky ve svém sousedství, tam dnes mohou, na rozdíl od okupačního času, vyjít na procházku.

V roce 1934 polský maršál Pilsudský (dosazený 1926 do své téměř diktátorské

pozice dělnickou socialistickou stranou, mimochodem) navrhoval Francii a Československu vojenskou akci proti Německu, a to za účelem sesazení Hitlera. Byl odmítnut. Snad také pamatujeme, jak ti, kteří nechtěli vidět narůstající nebezpečí, následně dopadli. Patřili jsme k nim. Že to byly i československé tanky, které pak pod Guderianovým velením devastovaly Francii, je myslím jen malé zadostiučnění. Větší škoda nám nastala ztrátou důstojnosti danou tím, že jsme za svou svobodu nebojovali. Potom stejně přišla a patřili jsme, hrdě, k vítězům oné války. Jen potracená důstojnost se nějak nedostavila a „vybojovaná“ svoboda se neukázala tím, co jsme si pod tím pojmem představovali.

Na světě je vždy jakési nebezpečí. My dnes máme rozhodovat, v případě té radarové základny, zda si přejeme být mezi těmi, kdo mu chtějí včas čelit. Už samo vědomí, že komunisté jsou proti, by mělo stačit k tomu být pro. Dosud přece věří na to, že naše hůře je lépe pro ně, a pokud co činí, činí tak proto, aby bylo hůře. Vše ostatní je jen „ptydepe“. Americká vojenská přítomnost v Evropě po roce 1945 zachránila onu část Evropy, kde se konala, od poddanství. Je úplně jedno, má-li být základna jen americká, či v rámci NATO, neb bez USA je NATO nic. Veškerá řeč o tom, že ano, ale..., je zastíracím manévrem lidí nepřejících lidské svobodě, ve smyslu oné civilizace, v níž žijeme, chceme žít a jediné žít umíme. Pan Putin nedávno srovnal vybudování předmetné základny s umístováním amerických raket Pershing v Evropě za Reaganova času. Byly zde umístovány jako odpověď na sovětské, včetně těch, po nichž zůstala ona svrchu zmíněná síla v Brdech. O tom už se pan Putin jaksi nezminil. Jak ony „závody ve zbrojení“ nakonec dopadly pro SSSR, a že jsme na nich vydělali únikem z poddanství, už se rovněž neví?

Ano základně, bez ní nám obyčejným lidem, věřícím, že lépe je lépe, bude rozhodně hůře.

► Jan Beneš, spisovatel

Foto: www.oecd.org

PROČ ÍRÁN POPÍRÁ HOLOCAUST?

Poznámky ke konferenci popíračů v Teheránu – II. část

Ahmadínežád a Židé

Ajatolláh Chomejní, Ahmadínežádův velký vzor, byl již ve 30. letech infikován antisemitismem nacistů. Po roce 1963 nejenže poznal mobilizující význam antisemitismu v boji proti šáhovi, ale také ho využil. „Vím, že nechcete, aby Írán ležel pod botami Židů,“ volal 13. dubna 1963 na své stoupence. Ještě téhož roku napadl přímo šáha jako zakukleného Žida, jednjícího podle příkazů Izraele. Ohlas byl obrovský: Chomejní našel téma své kampaně. Nyní byl ajatolláh přesvědčen, že hlavním politickým tématem současného života musí být promyšlené a vysoce komplexní židovské spiknutí, spiknutí chtějící oslabit islám a kontrolovat svět pomocí přírodního bohatství muslimů. Když se v červnu 1963 tisíce Chomejním ovlivněných studentů náboženství vydaly na protestní pochod do Teheránu a byly brutálně zastaveny šáhovými bezpečnostními silami, Chomejní obrátil všechen hněv na židovský národ: „Izrael nechce, aby v této zemi přežil korán. Ničí nás. Ničí vás i národ. Chtěl by převzít naše hospodářství. Chce narušit náš obchod i zemědělství. Chce se zmocnit bohatství naší země.“

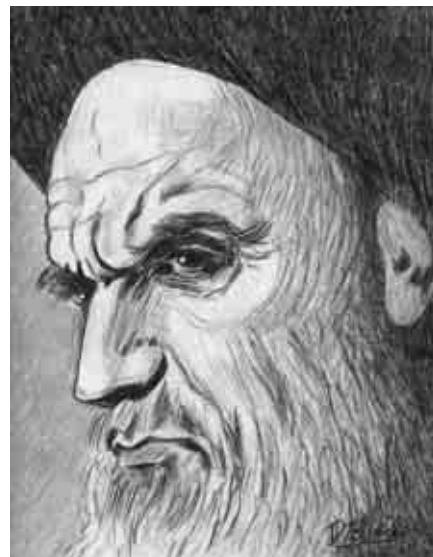
Matthias KÜNTZEL Autor je politolog a věnuje se problematice antisemitismu a islamismu. Otištěno v revue Politika v lednu t.r.

Po šestidenní válce v roce 1967 zesílila antisemitská agitace nerozlišující mezi Židy a Izraelci. „Budte bdělí, jsou to nestvůry,“ napsal Chomejní v roce 1970 ve svém hlavním díle Islámská vláda. „Byli to Židé, kdo jako první začal s antiislámskou propagandou a s duchovním spiknutím, a jak každý může vidět, trvá to až do současnosti.“ „Židé,“ bouřil v září 1977, „se oběma rukama vrhli na svět a snaží se ho s nenasytným apetitem pohltit. Spolkli Ameriku a pak se obrátili na Írán, a pořád ještě nejsou spokojeni.“ O dva roky později byl Chomejní nenapadnutelným vůdcem íránské revoluce. Jeho antisemitské útoky se setkaly s pozitivním ohlasem u šáhových protivníků z řad levice i z tábora islamistů. Stály v jedné linii s Protokoly sionských mudrců, které byly v létě 1978 vydány v perštině a šířeny jako zbraň proti šáhovi, Izraeli a Židům. V roce

1984 přetiskly ukázky z Protokolů noviny Imam, vydávané íránským velvyslanectvím v Londýně. Roku 1985 zorganizovaly íránské státní úřady další vydání tohoto spisu ve vysokém nákladu. Později byl tento text přetištěn časopisem Eslami jako seriál nazvaný „Pach krve. Židovská spiknutí“. Ještě v roce 2005 jsem mohli ve stánku íránských vystavovatelů na frankfurtském knižním veletrhu bez problémů získat exemplář Protokolů v angličtině, vydaný Islamic Propagation Organization Íránské islámské republiky, vedle další antisemitské literatury, jako je traktát Henryho Forda „The International Jew“ nebo slátanina „Tale of the ‚Chosen People‘ and the Legend of ‚Historical Right‘“ od Mohammada Taqi Taqipoura, která mi padla do oka už křiklavou titulní stránkou: červená Davidova hvězda přes šedou lebku a žlutou mapu světa. Vidíme, že celosvětové šíření antisemitismu Íránem neskončilo ani po Chomejního smrti v roce 1989.

Fakt, že dnes žije v Íránu největší židovská obec, kterou může vykázat islámský stát (25 000 členů), tomu nijak neodporuje. Židé v Íránu citelně pocítují svůj podřízený status: nesmějí zastávat žádnou vyšší pozici než muslimové a jsou například vyloučeni z vysokých politických a armádních funkcí. Nesmějí svědčit u soudu, jejich židovské školy musí řídit muslimové a musí být otevřeny o šabatu, zakázány jsou knihy v hebrejštině. Režim, který stále znovu uveřejňuje antisemitské spisy a karikatury, zatím brání tomu, aby se toto popichování zvrhlo v násilí proti Židům. Židovská obec je však konfrontována se směsí ponoukání a zdrženlivosti, která s sebou přináší stav neustálé nejistoty. Dnes hraje židovská obec v Ahmadínežádově mocenské hře nejen roli alibi, ale stále více i funkci odstrašující: v případě izraelského útoku na íránská jaderná zařízení by se ocitla v postavení rukojmích a mohla by být vystavena aktům pomsty.

Bez ohledu na prostor, který Ahmadínežád zatím íránským Židům ponechal, je jeho rétorika prosyncena antisemitismem, což je od druhé světové války u hlavy státu unikátní. Ahmadínežád nemluví o Židech. Říká: „Dva tisíce sionistů chtějí ovládnout svět. (...) Sionisté posledních šedesát let vydírají všechny západní vlády. (...) Sionisté v USA

„Vím, že nechcete, aby Írán ležel pod botami Židů,“ volal již v roce 1963 ajatolláh Chomejní.

na sebe strhli značnou část bank, finančnictví, kulturního průmyslu a médií. (...) Sionisté vytvořili dánské karikatury. (...) Sionisté zničili šítskou Zlatou mešitu v Iráku.“ Poznáváme v tom vzorec. Ahmadínežád není žádný rasistický sociální darwinista, který by chtěl jako Hitler zničit i poslední „židovskou krev“. Slovo „Položid“ se v islamismu nevyskytuje. A přesto používá výraz „sionista“ přesně v tom smyslu, v němž kdysi Hitler používal výraz „Žid“: jako ztělesnění všeho zla na tomto světě. Režim pak může, jak chce, hostit a objímat židovské kritiky Izraele z Neturei karta: kdo činí Židy – ať jako „Jidáše“ nebo jako „sionisty“ – zodpovědnými za všechno zlo světa, ten je ovládan antisemitismem genocidní povahy. Démonizace Židů, popírání holocaustu a vůle zlikvidovat Izrael – to jsou strany ideologického trojúhelníku, který zanikne, když bude byt jen jedna strana chybět. Ahmadínežád je zablokovaný v hermeticky uzavřeném světě šilenství. Čím hlasitěji protestuje osvětlený svět proti popírání holocaustu nebo proti úmyslu zničit Izrael, tím jednoznačněji mu tím dokazuje sionistickou nadvládu. V rozhovoru s redakcí časopisu Spiegel íránský prezident na poznámku, že Spiegel nezpochybňuje právo Izraele na existenci, zareagoval: „Těší mne, že jste čestní lidé a říkáte, že musíte podporovat sionisty.“ Jen když konečně pochopíme, že holocaust je ▶

► Židovská lež, jen když i my budeme chtít zničit Izrael, jen pak Ahmadínežádovi dokážeme, že jsme vědecky věrohodní a politicky svobodní. Je to však právě toto šílenství, jež propůjčuje revolučnímu poslání íránského vedení nebezpečnost. Tím se dostáváme k otázce významu popírání holocaustu v širším smyslu. Islámská mise se rozhodně neomezuje jen na Izrael.

„Historická válka“

Ahmadínežád to jasně řekl už ve svém prvním zásadním projevu. „*Nacházíme se uprostřed historické války, trávící už stovky let,*“ prohlásil v říjnu 2005. Tedy války, která nemá nic společného s konfliktem na Blízkém východě, a která zdaleka nebude ukončena eliminací Izraele. Pokračoval: „*Musíme si uvědomit nízkost našeho nepřítele, aby se naše svatá nenávisť šířila stále dál jako vlna.*“ Tato „svatá nenávisť“ je neomezená a bezpodmínečná. Přímou v dopise Georgi W. Bushovi z května 2006 popsal íránský prezident cíl své mise: „*Prozřetelní již slyší, jak se hroutí a zaniká ideologie a myšlenkové statky liberálních demokratických systémů.*“ Dále se zde dozvídáme, jakým způsobem zamýšlí liberální demokracie zničit, protože se dokonce i zde v jen trochu oslabené verzi propaguje ideologie mučednictví – ono „vy milujete život, my milujeme smrt“. „*Špatný konec mají jen ti, kteří dávají přednost životu na tomto světě. Věčná blaženost ráje patří těm, kdo se bojí svých pánů a neřídí se svými chťiči.*“

V šířitém islamismu máme co dělat s protivníkem, který bojuje proti výdobytkům moderní doby jako proti dílu satana, který nevraží na systém mezinárodních vztahů vytvořený po roce 1945 jako na „křesťansko-židovskou konspiraci“, a který chce i z tohoto důvodu radikálně vyvrátit dějepisectví platné v tomto systému. Problém spočívá v tom, jak prohlásil íránský ministr zahraniční Mottakí při zahájení konference popíračů, že „*formulace historických událostí a jejich analýza se píše z perspektivy Západu.*“ Islamismus chce naproti tomu vytvořit nový světový řád a novou dějinnou „pravdu“, která holocaust prohlásí za mýtus, a naopak dvanáctého imáma za realitu. Bludný systém popírání holocaustu chce povýšit na platnou normu a každá odchylka od něj se denuncuje jako symptom „židovského panství“. Ahmadínežád vede náboženskou válku a současně vystupuje jako světový populist. Jeho projevy jsou adresovány „utlačovaným“ celého světa. Snaží se o dobré vztahy s Fidelem Castrem a Hugo Chávezem a protiamerickými frázemi se vnučuje západním levičákům. I proto je pro něho tak relevantní volba slova „sionista“. Používá toto heslo jako trojského koně, aby zajistil vážnost svému antisemitismu, aby jako antisemita a popírač holocaustu byl současně i mluvčím takzvaných „utlačovaných národů“.

Írán by sice při sledování svých cílů nebyl odkázán na popírání holocaustu, nicméně na něm svěhlavě trvá, aby ideologicky

podložil zničení Izraele, a proto, že při tomto záměru spekuluje se souhlasem Evropanů. V Evropě ostatně delegitimizace Izraele probíhá už dlouho – i když s jiným odůvodněním. BBC uspořádala symposium o otázce, zda bude Izrael za padesát let ještě existovat. V EU považovalo před třemi lety 59 % dotázaných Izrael za „největší nebezpečí pro světový mír“ a dokonce i v USA se rostoucí počet intelektuálů přiznává k přesvědčení, že Izrael a jeho američtí podporovatelé jsou skutečnými původci problémů americké zahraniční politiky. I když Ahmadínežád argumentuje trochu jinak, stejně se tyto divergentní názory doplňují a vzájemně si nahrávají.

Platí-li, co Adorno formuloval jako nový kategorický imperativ, platí-li, že Hitler lidem ve stavu nesvobody vnutil nový kategorický imperativ – zaměřit své myšlení a jednání tak, aby se již nikdy neopakovala Osvětim, aby se nestalo nic podobného, pak je dnes zapotřebí nová dimenze společenské intervence. Jestliže nebude Írán neprodleně vystaven masivnímu tlaku a postaven před nutnost buď změnit kurz, nebo utrpět drtivé ekonomické škody, pak zbývá už jen volba mezi řešením špatným (vojenským zásahem), nebo řešením strašným, totiž íránskou bombou. Dnes jde o to, abychom zaměřili své myšlení a jednání tak, aby Írán nemohl uskutečnit svůj vyhlášený první cíl – zničení Izraele.

► Matthias Küntzel

Foto: www.jerusalem-schalom.de,

www.daveblackonline.com

Liga proti antisemitismu 07

Dne 1. května 2007 byla v Plzni založena Liga proti antisemitismu.

Hluboce znepokojeni sledujeme rostoucí projevy antisemitismu a antijudaismu v naší společnosti. Nechceme nečinně přihlížet a jsme odhodláni proti těmto sociopatologickým jevům důrazně vystupovat všemi legálními způsoby.

Jsme neformální sdružení občanů, odhodlaných postavit se nebezpečí nového antisemitismu a antijudaismu čelem, chceme ze všech sil pomáhat všem, kterých se tento problém dotýká. Doufáme, že je ještě možné přispět k ozdravení společnosti navzdory značné všeobecné lhostejnosti. V duchu dobrých tradic našich statečných předků vystupujeme zcela veřejně, každý pod svým jménem a za sebe. Naše spojení je volné, zcela dobrovolné, otevřené a založené na moderní komunikaci.

Obracíme se na všechny spřízněné organizace, občanská sdružení a slušné lidi s výzvou ke spolupráci.

Naším úkolem je:

1. Monitorovat veškeré projevy antisemitismu a antijudaismu na veřejnosti, v médiích, včetně internetu, a v politické kultuře.
2. Zprostředkovávat právní pomoc obětem.
3. Domáhat se právního stíhání projevů antisemitismu a antijudaismu, včetně těch, jakými je vydávání rasistických nebo nenávisť šířících publikací, článků a podobně.
4. Chceme aktivně vystupovat proti těmto jevům v médiích pomocí článků, odborných statí, petic a podobně.
5. Budeme podle svých možností proti těmto jevům působit ve školství a v organizacích, pracujících s dětmi a mládeží. Nabídneme či zprostředkujeme přednášky a jiné programy.
6. Odsouzení antisemitismu a antijudaismu podpoříme vydáváním vlastních publikací, osvětovou činností a veřejným angažmá.
7. Budeme se podílet na každoročním Kolokviu o soudobém antisemitismu.

*Za přípravný výbor
Věra Tydlitátová, Th.D.
Kontakt: tydlitativa@centrum.cz*

Český národní registr
dárců dřeně

Pomozte darovat život!

Leukémie a jiné těžké choroby krve každým rokem postihují tisíce lidí po celém světě. I přes nové poznatky v medicíně zůstává často jedinou nadějí na trvalé vyléčení pacienta a jeho návrat do plnohodnotného života provedení transplantace kostní dřeně. Podmínkou k tomu však je nalezení vhodného dárce krvetvorných buněk. Není-li dárce nalezen uvnitř rodiny nemocného, zbývá velmi obtížná a zdoluhavá cesta hledat jej v databázích dobrovolníků – v registrech dárců kostní dřeně.

Obtíž při vyhledávání nepřibuzných dárců je v tom, že 80 % z více než jedenácti milionů celosvětově registrovaných dárců pochází geneticky ze západoevropských národů, kdežto ostatní, jejichž skladba transplantačních znaků je jiná, jsou v registrech jednotlivých zemí zastoupeni minimálně. Tato situace se bolestně dotýká právě židovského národa, ještě obtížnější je pak problém u dětí pocházejících ze smíšených manželství. Na získávání dobrovolných židovských dárců jsou v celém světě zaměřeny pouze čtyři registry, které podle mezinárodní databáze dárců Bone Marrow Worldwide (www.bmdw.org) sdružují necelých půl milionu dobrovolníků. Pro hledání konkrétního zachránce života pro některé z nemocných je to však stále málo.

Můžete v této naléhavé situaci pomoci příslušníkům svého vlastního národa kdekoliv na světě?

Český národní registr dárců dřeně (ČNRDD), který úzce spolupracuje s celosvětovou dárcovskou databází, dnes registruje více než 30 tisíc dobrovolníků. Pomohl uskutečnit již více než 420 život zachraňujících transplantací v ČR i v zahraničí. Efektivita jeho práce se významně zvýší, rozšíříme-li naši databázi o dárce z jině než běžné české populace, mj. právě o dobrovolníky s židovskými předky alespoň z jedné rodičovské linie. Dárcovství kostní dřeně zdravému člověku nijak neublíží a nezanechává žádné dlouhodobé následky. Naopak může dát životní naději lidem, kterým jiným způsobem pomoci nelze.

Kritéria pro vstup do ČNRDD jsou: věk 18–35 (nejvýše 40 let), celkové zdraví a ochota podstoupit malé nepohodlí pro záchranu života těžce nemocného člověka. Zájemci o vstup do registru se mohou přihlásit nebo informovat na kterémkoliv transfuzní stanici nebo v Dárcovském centru ČNRDD (tel. 377 402 829). Veškeré podrobné informace lze najít také na našich webových stránkách

www.kostnidren.cz

NADACE PRO TRANSPLANTACE
KOSTNÍ DŘENĚ

LIBERÁLNÍ JUDAISMUS...

pokračování ze strany 7

Každý případ se řeší individuálně, s přihlédnutím k okolnostem. Například dospělý, který má jednoho židovského a jednoho nežidovského rodiče a který neprošel výše popsaným procesem, ale který se nicméně identifikuje s židovskou komunitou dostatečně dlouhou dobu, může chtít formalizovat svůj židovský status. Takovému člověku bude nabídnuto, aby absolvoval jakýkoliv vzdělávací kurz dle potřeby a aby poté v synagoze učinil prohlášení o své přináležetosti k židovské víře a národu. Poté mu opět může být vydán příslušný certifikát, pokud si to přeje.

Pokud nežidovský rodič konvertuje k judaismu v době raného dětství svého potomka, je poté dítě považováno za Žida. V tomto kontextu se „ranným dětstvím“ myslí předškolní věk (než dítě dospěje do období vzdělávání – chinuch), tedy asi do sedmi let. Jelikož dítě bude mít od takto raného věku ve skutečnosti dva židovské rodiče, považujeme je za Žida bez ohledu na to, který z jeho rodičů byl Židem již v době jeho narození. I v tomto případě vydává Rabínská rada na vyžádání pro dítě osvědčení o židovském statutu.

SHRNUTÍ

Liberální judaismus definuje Žida jako osobu, která se – kterýmkoliv z níže uvedených tří způsobů – stává dědicem židovské tradice a má svůj podíl na zodpovědnosti, kterou to obnáší:

- narodí se dvěma židovským rodičům a je následně jako židovsky vychován,
- má jednoho židovského rodiče, otce nebo matku, ale je jako Žid vychován nebo potvrdí svůj židovský statut výše popsanými způsoby,
- stává se příslušníkem židovské komunity procesem konverze.

Detailní pokyny pro aplikaci této obecné definice jsou čas od času vydávány Rabínskou konferencí liberálního judaismu a s jakýmkoliv dotazem na toto téma je třeba se obrátit na rabína příslušné liberální komunity.

► Rabín John D. Rayner

Foto: www.e-sams.org

Ve středu 10. května se na pražské židovské obci uskutečnila panelová diskuze za účasti dvou rabínů a jednoho rabínského studenta

„Co má společného ortodoxní a reformní směr judaismu?“ – tak znělo avizované téma diskuze. Moderování se ujal předseda pražské židovské obce Fero Bányai a pozval si pražského rabína Karola Efraima Sidona, reformního rabína působícího v Mnichově Tomáše Kučeru a studenta ortodoxní ješivy v Jeruzalémě Davida Petera. Zájem byl velký, již deset minut před zahájením byla všechna místa v sále ve třetím patře radnice obsazena, dovnitř se nosily židle, odkud to jen šlo, a nakonec se sedělo i na stolech, skříňkách a stálo se na chodbě. V příštím čísle Maskilu přineseme podrobnější zprávu a seznámíme vás i s výběrem toho, co zde zaznělo.

- red -

Židovská obec v Praze
společenský sál,
Maiselova 18

THE BETH SHOLOM MEN'S CHOIR

pod vedením sbormistra kantora Davida F. Tilmána

26. června v 17.30 h
Jeruzalémská synagoga

Zazní šabatové písně, ukázky z muzikálu Šumař na střeše,
písně G. Gershwina, klezmer melodie, tradiční americký folk
a písně z Izraele.

**Od 4. 6. vstupenky zdarma k vyzvednutí u pí Evy Fantové, Jáchymova 3,
Praha 1 (tel. 226 235 051, fantova@kehilaprag.cz) denně od 10 do 12 h**

Masorti Česká republika

Kabalat šabat pod vedením r. Hoffberga
každý pátek v 19 hodin ve 2. patře Židovské radnice.

Druhý šabat v měsíci – šabatový šachrit
s Bejt Simcha v Mánesově 8, Praha 2.

KULTURNÍ PROGRAM ČERVEN 2007

Vzdělávací a kulturní centrum Židovského muzea v Praze
 Maiselova 15, 110 00 Praha 1, 3. patro
 tel.: 222 325 172, fax: 222 318 856, www.jewishmuseum.cz
education@jewishmuseum.cz

pondělí 4. 6. v 18 h

Pražská klezmerová skupina **Trombenik hraje a zpívá židovské písně z východní Evropy a Ameriky**. Josef Vondráček – zpěv, klarinet, Vojta Pošmourný – housle, Radek Rýda – banjo a Karel Bělohorský – kontrabas. *Vstupné 60 Kč*

úterý 5. 6. v 18 h

Stopy po hvězdách – režisérka **Olga Strusková** uvádí projekci třetího až pátého dílu nového dokumentárního cyklu, který se věnuje současným způsobům výuky holocaustu.

čtvrtek 7. 6. v 18 h

Parašat hašavua/Týdenní čtení Tóry – přednáška vrchního zemského a pražského rabína **Karola Efraima Sidona**.

pondělí 11. 6. v 18 h

Hudební cestování časem s židovským kalendářem. Recitál a přednáška **kantora Colmana Reaboi** z kongregace B'nai Emmunah v Tarpon Springs, Florida (USA). Anglicky s tlumočením do češtiny.

úterý 12. 6. v 18 h

Jemen – Arabia Felix. Tak říkali dnešnímu Jemenu ve starověku Římané – šťastná Arábie. Proč? Co měli společného jemenští Židé s kouzelným kobercem? A jaký je Jemen dnes? **Ing. Jan Neubauer** uvádí projekci neobyčejných fotografií a hudebních ukávek z etnografické cesty po Jemenu z února 2007.

středa 13. 6. v 18 h

Židé v hlavních zemích diaspor: Francie – Petr Brod moderuje sérii debat na téma, co se změnilo v postavení židů od poloviny 20.

století. Diskutují: **Jiří Daníček** (předseda Federace židovských obcí), **PhDr. Lena Novotná** (středoškolská učitelka, dlouholetá členka židovské obce Adath Shalom v Paříži), **Jaroslav Jirů** (publicista).

čtvrtek 14. 6. v 18 h

Mgr. Jaroslav Šebek, Ph.D., (Historický ústav Praha) **Druhá republika a katolická církev**. Přednáška z cyklu Druhá republika a židé (Židé).

pondělí 18. 6. v 18 h

Cestování po židovských památkách. Ruth Ellen Gruber, autorka knihy „*National Geographic Jewish Heritage Travel: a Guide to Eastern Europe*“, představí svou ilustrovanou publikaci shrnující téměř dvacet let zkoumání židovských památek ve městech, městečkách a vesnicích střední a východní Evropy. Anglicky s tlumočením do češtiny.

úterý 19. 6. v 18 h

Židovské spolky v Čechách a na Moravě po roce 1989. Ing. Zuzana Veselá (předsedkyně WIZO v ČR – World International Zionist Organization), **Ing. Eva Neradová** (předsedkyně občanského sdružení Ukryvané dítě – Hidden Child), **Aleš Fuchs** (člen rady B'nai B'rit), **Petr Mandl** (předseda České unie židovské mládeže). **Moderuje Petr Brod**.

středa 20. 6. v 18 h

Ženy v Bibli, ženy dnes. Díl VI. – Tamar, Davidova dcera, a bezejmenná Jeftova dcera: Když žena nese cizí vinu. Hrdinky Tanachu v podání tradičních rabínských

komentátorů a současných feministických komentátorek. Cyklus přednášek hebraistky **Mgr. Terezie Dubinové**.

čtvrtek 21. 6. v 18 h

Jan Šimsa (emeritní evangelický farář): **Druhá republika a evangelická církev**. Přednáška z cyklu Druhá republika a židé (Židé) spojená s prezentací sborníku Židovská menšina za druhé republiky za účasti autora předmluvy **JUDr. Petra Pitharta**, místopředsedy Senátu Parlamentu ČR, a dalších spoluautorů.

NEDĚLNÍ PROGRAM PRO DĚTI A JEJICH RODIČE:

10. června 2007 ve 14 h

Arje se stěhuje. Arje bydlel ve Starém židovském městě pražském. Najednou městská rada rozhodla, že musí celou čtvrť přestavět. Pomozte Arjemu s pomocí mapy a obrázků najít místa, která zná, a také nalézt nové bydlení. **Prohlídka**: Maiselova synagoga, židovské město, možná i další synagogy, pokud jsou v Arjeho mapě.

Není-li uvedeno jinak, vstupné je 20 Kč.

VÝSTAVA:

Aby se to již nikdy nestalo – neoimpresionistické malby (olej, akryl) **Tibora Spitzze**. Výstava potrvá do konce června. (Výstava je otevřena pro veřejnost Po–Čt 10–16 h, Pá 10–15 h.)

Oba sály jsou přístupné vždy 20 minut před zahájením programu. 15 minut po začátku programu není vstup do Vzdělávacích a kulturních center povolen.

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

ř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno, tel.: 544 509 651, fax: 544 509 652
www.jewishmuseum.cz/brno, brno@jewishmuseum.cz

úterý 5. 6. v 19 h

Povídá pan Kaplan panu Rostenovi... Přednáška o humoristické knize „Pan Kaplan má stále třídu rád“, o její české podobě a popularitě. S ukázkami z rozhlasového seriálu o panu Kaplanovi a se záznamem Rostenova hlasu. Večerem vás provede **prof. Antonín Přidal** a zahájí tak nový cyklus nazvaný „Americká židovská literatura“.

středa 6. 6. v 19 h

Jaromír Ptáček: „*Jistý den daleké minulosti*“ (1965). Pozoruhodná koláž příběhů,

odehrávajících se během okupace. Zdeněk Štěpánek a Olga Scheinpflugová v rolích starých židovských manželů. Režie Jiří Horčíka. Poslechový pořad z cyklu „Šoa v české rozhlasové hře 60. let“ připravil a uvádí **Mgr. Přemysl Hnilička**.

čtvrtek 7. 6. v 19 h

Beseda s JUDr. Otakarem Motejlem, veřejným ochráncem práv. Moderuje **Ing. Petr Weber**, místopředseda brněnské židovské obce. Pořádáno ve spolupráci se Židovskou obcí Brno.

úterý 12. 6. v 19 h

Kateryna Kolcová-Tlustá, zpěvačka původem z Ukrajiny, zazpívá židovské písně nejen ze své rodné vlasti, ale i Polska, Ruska, východního Slovenska a Maďarska. Spoluúčinkuje **Milan Arner** – klavír, klarinet. *Vstupné 50 Kč*

neděle 17. 6. v 15 h

Rozinky a mandle: Golem. Přijďte si s námi společně připomenout starý židovský příběh o moudrém rabi Löwovi a jeho tajemném Golemovi. Kterak Rabi Löw ▶

VÝSTAVA: „OD TĚ DOBY VĚŘÍM NA OSUD...“

Transporty protektorátních Židů na území Polska v letech 1941–1942

Židovské muzeum v Praze – Galerie Roberta Guttmana
U Staré školy 3, Praha 1 (zadní trakt Španělské synagogy), tel. 221 711 553
Otevřeno denně 9–18 h, mimo soboty a židovské svátky – do 22. července 2007

Karel Baum s rodinou těsně před válkou.

Nově otevřená výstava v Galerii Roberta Guttmana navazuje na předchozí díl, který Židovské muzeum představilo

v roce 2005 a jenž se zabýval deportacemi českých Židů do Pobaltí v první polovině roku 1942. Právě zahájená část výstavy přibližuje osudy transportů, které odvezly tisíce vězňů na okupované území Polska v letech 1941–1942.

Dobové dokumenty obsahují jen velmi málo přímých informací, týkajících se fyzické likvidace židovského obyvatelstva na obsazených územích. Příslušné rozkazy byly skryty v eufemismech či šifrách, většina nařízení byla vydávána pouze ústně. Výstava přibližuje události očima několika málo vězňů, kteří přežili a mohli podat svědectví. Filmové záběry rozhovorů s pamětníky doplňují archivní dokumenty a dobové fotografie.

Třetí díl výstavy „Od té doby věřím na osud...“, který se bude věnovat transportům protektorátních Židů do Běloruska v letech 1941–1942, Židovské muzeum plánuje představit v Galerii Roberta Guttmana v roce 2009.

Meliorační práce v Sawinu.

Židovská obec v Praze
společenský sál, Maiselova 18

pondělí 4. června v 15 hodin

PODVEČER YVONNE PŘENOSILOVÉ S NAĎOU URBÁNKOVOU,

*několikanásobnou zlatou slavicí,
 zpěvačkou mnoha hitů a dámou, se kterou si život pohrál*

VKC Židovského muzea v Praze, pobočka Brno

tř. Kpt. Jaroše 3, 602 00 Brno, tel.: 544 509 651, fax: 544 509 652
www.jewishmuseum.cz/brno, brno@jewishmuseum.cz

► nejprve udělal z hlíny Golema a pak jej oživil. Golem nejdřív lidem pomáhal, ale potom přestal poslouchat. A jak to nakonec dopadlo? Program (nejen) pro děti od 5 let s doprovodem.

Vstupné 30 Kč

pondělí 18. 6. v 19 h

Slavní židovští skladatelé Broadwaye a Hollywoodu: Jerome Kern (1885–1945). Moderní muzikál hezky od začátku aneb S Lodí komediantů po Mississippi proti proudu v Horkých májových dnech. Profil

autora nejhranějších melodií všech dob. Další díl z cyklu poslechových pořadů „Hudebníci z diaspory“ uvede **Jan Beránek**.

Vstupné 10 Kč

neděle 24. 6. v 19 h

Posaune Voce Trio (Anglie): „Od baroka po Broadway“. Ken Shifrin – altový a tenorový pozoun, Jeanette Chuin Chieh Wong – klavír, Claire Angela Hollocks – soprán. Koncert klasických děl z pera židovských a křesťanských skladatelů barokní hudby.

V druhé půli večera zazní hudba z Broadwaye jak autorů židovského původu – Gershwina, Berlina, Bernsteina, tak i nežidovských skladatelů – Portera, Ellingtona, Millera a dalších. Koncert se koná ve spolupráci se Židovskou obcí Brno.

Vstupné 50 Kč

Není-li uvedeno jinak, vstupné je 20 Kč.

VÝSTAVA:

V červnu je otevřena výstava „**Židovská obec Brno – historie a současnost**“.

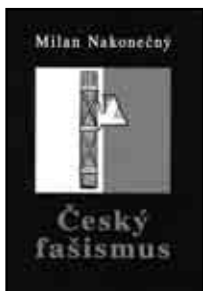
LITERATURA NEJEN S DAVIDOVOU HVĚZDOU

Řekneme-li slovo *fašismus*, pak jeho nejpřirozenějším adjektivem bude jistě *německý* nebo *italský*. O českém předválečném fašismu se ale nemluví skoro vůbec. Jaksi se to nepatří, a pokud už není zbytlí a je o něm vedena řeč, pak je označován za něco velmi marginálního, v demokratických podmínkách předválečné republiky je český fašismus většinou charakterizován jako bezvýznamné hnutí křiklounů, kteří se shlédli v italských a německých vzorech, ale jejichž politická váha byla nepatrná.

Existence českých fašistů byla určitou skvrnou na nablýskaném štítě prvorepublikové demokracie, a proto se politici tak trochu tvářili, jakoby čeští fašisté neexistovali. Pro komunisty a další levicové síly znamenalo fašistické hnutí nebezpečnou konkurenci v jejich boji proti demokratickým pořádkům. Už tehdy si osobovali komunisté na tento boj monopol a chtěli v něm být *vedoucí silou*. Komunisté nevnímali fašisty jako ideologické soupeře, ale jako hnutí, které nerespektovalo jejich samozvaný komunistický monopol na třídní boj.

Chudou literaturu o domácím fašismu nyní obohacuje objemná studie Milana Nákonečného s jednoduchým názvem „*Český fašismus*“. Autor nás provádí údobím italského fašismu a označuje jej jako druh agresivního politického aktivismu, který potlačuje svobodu vlastního národa a ve spolupráci s nacismem se podílí i na zločinech druhé světové války.

Počátky českého fašismu nalézá autor v neklidných dobách po první světové válce, kdy se lid nové republiky obával dvou faktorů. Tím prvním byla obava před německým a maďarským šovinismem (iredentismem), tím druhým strach před komunistickou revolucí a šířením marxistického internacionalismu. Někteří se začali sdružovat do nacionalistických organizací, jejichž cílem byla obrana Československé republiky před těmito vážnými hrozbami. Později se k těmto dvěma důvodům přidružilo i znechucení nad korupčnictvím politických partajů a jejich představitelů. Český nacionalismus té doby lze tedy chápat jako

hnutí obranné, a nikoliv expanzivní. Nacionalisté intenzivně kritizují vnitřní politicko-hospodářské poměry a řešení vidí v budování silného státu, který je schopen odolat šovinismu národních menšin, ale i nepořádkům přičítaným partajnickému politikaření.

Nákonečného studie je nejen vynikající historickou sondou do poměrů, které daly vzniknout nacionalistickým a posléze fašistickým organizacím, hnutím a spolkům, ale je i poměrně objektivním obrazem předválečné a protektorátní české fašistické scény. Nejde však jen o historii. Kniha v sobě skrývá i cenné poselství dnešním dnům. Každý národně specifický fašismus, říká autor, vzniká jako reakce na nedostatky demokracie a klíčovým tématem jeho ideologie je proto jeho konfrontace s demokracií. Všichni fašističtí ideologové zdůrazňovali především zásadní rozdíl mezi ideou demokracie a její praxí. Nejinak je tomu i dnes. Každá eroze demokratických zásad znamená vždy posílení extrémních, fašistických, komunistických či jiných nebezpečných tendencí.

Milan Nákonečný, ČESKÝ FAŠISMUS, 427 str., nakladatelství VODNÁŘ, Praha 2007

Pravidelně vás seznamujeme se sympatickou produkcí slovenského nakladatelství DAJAMA, které se specializuje na vydávání slovenských „bedekrů“. Mám před sebou průvodce z řady **Poznávejte Slovensko – turistický sprievodca po Spiši**.

Je dobrým zvykem tohoto nakladatelství svěřovat autorství odborníkům. Ani průvodce po Spiši není výjimkou. Autorem je geograf a geomorfolog RNDr. Ján Lacika, CSc., který s dobrou znalostí regionu přináší o Spiši mnoho neznámých faktů, které mohou překvapit i místní obyvatelé. Průvodce je opět členěn do oddílů krajina, historie, místopis, pěší a cyklistické túry, lyžování a závěrečný oddíl je věnován různým praktickým informacím (doprava, stravování, bydlení atd.). Součástí průvodce jsou i četné fotografie, mapky a tabulky. Tento kvalitní průvodce nemusí sloužit jen turistům

a návštěvníkům Spiše, ale může být zařazen i do knihovny jako cenný zdroj informací o tomto překrásném koutu Slovenska.

Ján Lacika, POZNÁVÁME SLOVENSKO – SPIŠ, 135 str., DAJAMA, Bratislava

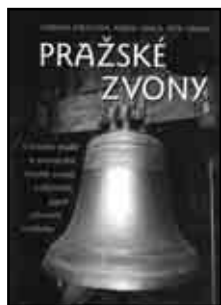
Už po několika nás zve nakladatelství Moravského zemského muzea v Brně do hluboké minulosti. Tentokrát na „výlet“ do světa dávno minulého, z jehož bohatství rostlinných a živočišných forem nám zůstaly jen vzácné zkameněliny. Autorka knihy, RNDr. Růžena Gregorová, si vybrala za cíl zpřístupnit laikům alespoň část kouzelného světa fosilií. Vypráví o našich prehistorických předcích, kteří zkamenělinám přikládali zvláštní, magický spirituální význam, a proto je ukládali do hrobů a mohyl, ukazuje význam zkamenělin v lidovém užití jako talismanů, amuletů a medikamentů, objasňuje vznik mýtů o obrech a dracích, vysvětluje, co jsou „střely čarodějnic“ a „dřáblový prsty“, a přemýšlí o důvodech, proč byly zkameněliny vysvětlovány jako pozůstatky světa po velké Potopě.

Autorka, která pracuje v oddělení geologie a paleontologie MZM v Brně, studovala paleontologii i na univerzitách v Montpellier a Paříži. Mezi její osobní zájmy v oboru patří dokumentace zkamenělin ve starých historických muzejních, zámeckých a univerzitních sbírkách či kabinetech kuriozit a hledání dějinných souvislostí. Kniha „Příběhy zkamenělin“ představuje nástin dalšího jejího bádání právě v této oblasti.

Kvalitní text knihy je doprovázen skvělými barevnými fotografiemi a vynikajícím tiskem. Perfektní grafická úprava je dílem dr. Novotné, která tak významnou měrou přispěla ke zrodu této sličné publikace.

Růžena Gregorová, PŘÍBĚHY ZKAMENĚLIN, 126 str., Moravské zemské muzeum, Brno 2006

Věže a zvony. Od pradávna patří k sobě. Zvon korunuje věž a dává jí další, spirituální význam. A věž svým kamenným šatem zas

chrání zvon. Prastará symbióza věží a zvonů je součástí historie, zvony jsou aktivním svědkem radostných i smutných událostí minulých století. Zvony nejen zvaly k bohoslužbám, ale také vítaly panovníka přijíždějícího do města, svým velebným zvukem oslavovaly narození vznešených princů a princezen nebo korunovační slavnost, ale také varovaly před blížícím se nepřítelem nebo vypuknuvším ohněm. Loučily se s významnými osobnostmi, kterým zvonily na jejich poslední cestu.

Je-li Praha právem nazývána stověžatou, pak její četné věže skrývaly velké množství cenných zvonů. Mnohé věže však osiřely, protože se jejich zvony staly obětí rekvirování v obou světových válkách. Unikátní publikace *Pražské zvony* přináší zasvěcený výklad o zvonařství, o historickém vývoji zvonu, technologii zvonařské práce a speciálně se zabývá zkoumáním pražských zvonů a zvonařů. V druhé části publikace je soupis zaniklých i dochovaných pražských zvonů, který je výsledkem revize aktuálního stavu zvonového inventáře v Praze. Soupis pražských zvonů zachycuje 213 dochovaných zvonů historických nebo ulitých v poslední době. V soupise je také záznam o 478 zvoncích, které se nedochovaly a které byly identifikovány díky archivním pramenům nebo dobovým fotografiím. Autorka, PhDr. Ludmila Kybalová, CSc., je jednou z našich největších kapacit v oboru dějin umění a etnografie a je přední odbornicí na historii textilního výtvarnictví a odívání. Připomeňme si, že společně s Evou Kosákovou a Alexandrem Putíkem napsala znamenitou monografii o českém a moravském synagonálním textilu ze sbírek Židovského muzea v Praze. Knihu o pražských zvonech napsala společně s mladými historiky – Mgr. Radkem Lungou, kampanologem českobudějovického biskupství, a Mgr. Petrem Váchou, kampanologem Arcibiskupství pražského. Doporučuji všem milovníkům historie a sběratelům pragensí.

Kybalová/Lunga/Vácha, PRAŽSKÉ ZVONY, 348 str., Rybka Publishers, Praha 2005

Autor bestselleru „Když sloni pláčou“, americký psycholog Jeffrey Moussaieff Masson, se poté, co odkryl citový svět především

nezdomácněných zvířat, obrátil k bohatému vnitřnímu světu našich nejlepších a nejvěrnějších přátel. Na cestu po hlubinách psí duše je velmi dobře vybaven svými rozsáhlými znalostmi srovnávací psychologie a širokou znalostí kulturních, literárních a mytologických tradic. Jeho kniha, která má podtitul *Emocionální svět a citový život psů*, už byla přeložena do 22 jazyků a stala se, stejně jako kniha o slonech, bestsellerem. Autor si v ní klade otázky, co psi cítí, jaké emoce vnímají, jak prožívají samotu a opuštění, proč jsou tak

věrní, hrdinští, obětaví, a mnoho dalších, které si často klademe i my. Masson na ně ale fundovaně odpovídá a vytváří před námi plastický obraz vnitřního života našich nejbližších přátel. Autorovi se podařilo skloubit pohled vzdávaného psychologa a badatele s pohledem vnímavého a citlivého pozorovatele, který psy nejen zkoumá, ale především miluje.

Jeffrey Moussaieff Masson, PSI V LÁSCE NIKDY NELŽOU, 270 str., Rybka Publishers, Praha

Egon Bondy, vlastním jménem Zbyněk Fišer, nepatřil mezi snadno zařaditelné osobnosti. Byl to básník, prozaik a filozof, ale také výtržník, nonkonformní buřič, přítel undergroundu, disident, tajný spolupracovník STB, pivař, provokatér, marxista, guru psychedelické skupiny Plastic People of the Universe, filosemita (jméno Egon Bondy si zvolil v padesátých letech jako výraz odporu proti tehdejší antisemitské politice komunistické vlády), přítel Hrabala, Boudníka, Topola, trockista, maoista i anarchista. Asi bychom mohli použít i krásného židovského termínu, který to vše zastřeší – byl také mešuge. Patřil mezi nejoriginálnější ale také nejkontroverznější české filozofy. Jeho kniha *Útěcha z ontologie* vyšla v roce 1968 a okamžitě se stala bestsellerem. V sedmdesátých letech přispívá k dialogu mezi marxismem a křesťanstvím, zájem o orientální filozofii a tehdejší obecný nedostatek příslušné literatury jej inspiroval k sepsání třinácti (samizdatových) svazků *Dějiny filosofie* (1977–89), později k tomu přidal šestisvazkové *Poznámky k dějinám filosofie*. V letech normalizace i po roce 1989 se věnoval také politologickým úvahám, v nichž vždy zůstával věrný svému nedogmaticky marxistickému

světonázoru. Egon Bondy se na protest proti rozdělení republiky odstěhoval do Bratislavy, kde letos 7. dubna zemřel ve věku 77 let na následky popálenin, které utrpěl, když mu od cigarety vzplánilo pyžamo.

Jeho památku si připomeňme významným titulem, který osvědčuje jeho hluboký zájem o východní filozofie. Kniha, nazvaná prostě *Buddha*, je výsledkem Bondyho zájmu vysvětlit myšlenkovou problematiku buddhismu a upozornit na jeho jádro, které je právě i pro dnešního člověka živé a podněcující.

Egon Bondy, BUDDHA, 255 str., DharmaGaia, Praha 2006

► Milan Kalina

HAPPENING TEFILIN IN ART SE BLÍŽÍ!

27. 5. dílna

od 10 hodin umělecká dílna

v jídelně ŽO Praha (a dalších prostorách jako klub Gešer), možnost vyzkoušet si různé výtvarné techniky – vybraná díla pak budou na výstavě 10. 6., – otevřeno všem, hlásit se předem netřeba, vstup volný, malé občerstvení k tvorbě zajištěno.

od 15.30 do 16 hodin divadelní představení ke svátku šavuot (organizuje a režíruje *Vida Neuwirthová*),

10. 6. vernisáž

od 19 hodin vernisáž výstavy ve Španělské synagoze

- hudba, divadlo, výtvarné umění,
- tvorba dětí i starců,
- na závěr aukce vybraných děl,
- výtěžek na dobročinný účel.

Mimo jiné vystoupí:

Achab Haidler, Peter Gyori, Jiří Jelínek se svojí skupinou, Mladoši s hip hopem na nejen židovská témata.

BODIES V LUCERNĚ aneb SMÍŠENÉ POCITY

Jednou se prý zeptali Jana Wericha, co si představuje pod pojmem smíšené pocity. Werich se jen krátce zamyslel a pak řekl: „Víte, to je ten pocit, když se vám vaše stará tchyně zabije ve vašem novém autě.“ Neznám lepší definici a velmi často si ji v různých životních situacích připomínám. Naposledy před několika dny, kdy jsem navštívil poslední hit pražské výstavní sezóny – mega prezentaci nazvanou jednoduše BODIES, neboli česky řečeno TĚLA.

O co jde? Do Prahy dorazil výstavní projekt Bodies... The Exhibition, který už v Evropě a Asii údajně zhlédlo 16 milionů diváků. Od 5. května do 10. října lze ve velkém sále pražské Lucerny zhlédnout přes dvacet skutečných lidských těl, které byly podrobeny unikátní technické úpravě nazývané svými tvůrci polymerová ochrana. Ta spočívá v tom, že se z tkání eliminuje voda, která se pomocí vakuové techniky nahradí polymerovým roztokem. Ten zajistí, aby se takto ošetřené tkáně uchovaly v neporušeném stavu. Autoři výstavy tvrdí, že jejich výstava má za cíl seznámit diváky s lidským tělem, umožnit jim v tomto smyslu osvětu a učinit si – s ohledem na proporcionalitu orgánů ve třech rozměrech – nezkrasovaný obraz o lidské anatomii. Je ovšem nabíledni, že hlavním motivem této poněkud morbidní podívané je zisk. Každý ví, že věci, spojené se smrtí, na jedné straně odpuzují, na straně druhé mají i určitou přitažlivost. Mnozí lidé jsou vzrušováni už jen tím, že většina záležitostí spojených se smrtí je tradičně tabuizovaná. Mnozí rádi navštěvují hřbitovy, kostnice, hrobky s mumifikovanými těly, určité vrstvy mládeže jsou fascinované nekrofilní symbolikou deathmetalových hudebních skupin, a konečně se stačí podívat na masky užívané při americkém svátku Halloween. Zde použité technické postupy jsou jistě unikátní a mohou být úspěšně použity při přípravě různých pomůcek pro lékařské a přírodovědné prostředí. Je ovšem otáz-

kou, zda tato metoda má být podkladem pro show tohoto typu. Vystavená těla jsou aranžována do postav sportovců – atleta, tenisty s raketou, volejbalisty s míčem atd., což nemá s odbornou ukázkou anatomie žádnou souvislost, a jedná se – dle mého soudu – o zcela účelovou prezentaci, jejímž úkolem je přilákat maximum diváků. Bylo by ovšem nespravedlivé omezit informaci o této výstavě pouze na takto „nápadně“ aranžované mrtvolky. Autoři výstavy připravili pro diváky i různé vitríny se zajímavými exponáty s poměrně dobře napsaným průvodním textem. Stejně tak jsou i stěny opatřeny nejrůznějšími informacemi, které se týkají kůže, svalstva, nervů, cévního systému, kostí atd. Dozvíme se i určité kuriozity, např. kolik kalorií přijmeme, když olízeme poštovní známku, a jakou rychlostí vylétnou z nosu kapénky při kýchnutí...

Až skoro na konci výstavy jsou na stěně nenápadné cedulky, ve kterých je návštěvník dotazován, zda nechce věnovat některé své orgány ve prospěch vědy. Když jsem ty cedulky nevěřícně už po několikáté četl, nemohl jsem se zbavit pocitu velmi bizarních souvislostí...

Součástí kulturní historie lidstva je i formulace vztahu společnosti ke smrti jako přirozenému konci lidské existence. Pro všechny lidské kultury je ovšem společná určitá pieta, se kterou žijící lidé přistupují k majestátu smrti. V různých náboženstvích se formulovaly nejrůznější pohřební rituály, ale jedno zůstává společné všem civilizacím – žijící si váží svých předků, se svými mrtvými zacházejí sice různě, ale vždy s úctou. Není tedy nikterak podivné, že tato výstava byla napadena nejen nábožensky aktivními lidmi, ale i pragmatickými bezvěrci, kterým se nelíbí vystavovat mrtvolky stejným způsobem, jako kterékoliv technické exponáty na brněnském či jiném veletrhu.

Neustále sledujeme, jak se posouvají hranice pokroku, jak se mění chování a názory mládeže, vidíme zanikat

bývalé hodnoty a jsme svědky budování nové hierarchie. To, co bylo před 30 lety nepředstavitelné, nestravitelné a zcela mimo normu, je nyní zcela normální. Přece jen však existují určité hodnoty, které je zapotřebí uchovávat a ctít. Mezi ně patří nesporně i úcta k mrtvým předkům a pieta v zacházení s lidskými ostatky.

Úvodem jsem se vyznal z toho, že mám z této „výstavy“ smíšené pocity. Nejsem si vůbec jist, jak by se tato „vědecká“ prezentace líbila panu Václavu Havlovi, který Lucernu postavil. Manželka jeho vnuka má – jak je patrné s faktu dlouhodobého pronájmu Velkého sálu Lucerny této výstavě – zcela jistě jiná kulturně-etická kritéria. Pokrok nelze zadržet! Možná se v Lucerně dočkáme místo koncertů a tanečních i ženských zápasů v bahně, krvavých zápasů psů nebo soutěží v ruské ruletě.

Mých smíšených pocitů si nevěšmeje a napište nám do této rubriky své názory na tuto výstavu. Už teď se na ně těšíme!

► Milan Kalina